

TALLINNA TEHNIKAÜLIKOOL

Majandusteaduskond

Majandusarvestuse instituut

Finantsarvestuse õppetool

Kaidi Rannak

PABERIVABA RAAMATUPIDAMISE RAKENDAMINE

EESTI ETTEVÕTETES

Bakalaureusetöö

Juhendaja: dotsent Natalja Gurvitš

Tallinn 2016

Olen koostanud töö iseseisvalt.

Töö koostamisel kasutatud kõikidele teiste autorite töödele, olulistele seisukohtadele ja andmetele on viidatud.

Kaidi Rannak

(allkiri, kuupäev)

Üliõpilase kood: 134748

Üliõpilase e-posti aadress: kaidirannak@hotmail.com

Juhendaja dotsent Natalja Gurvitš:

Töö vastab bakalaureusetööle esitatud nõuetele

.....

(allkiri, kuupäev)

Kaitsmiskomisjoni esimees:

Lubatud kaitsmisele

.....

(ametikoht, nimi, allkiri, kuupäev)

SISUKORD

ABSTRAKT	3
SISSEJUHATUS	4
1. PABERIVABA RAAMATUPIDAMISE KÄSITLUS	6
1.1. Paberivaba raamatupidamise ja e-arvete olemus	6
1.2. Paberivaba raamatupidamise ja e-arvete poolt- ja vastuargumendid	8
1.2.1. Paberivaba raamatupidamine	8
1.2.2. E-arved	10
1.3. Paberivaba raamatupidamist reguleeriv seadusandlus Eestis	12
1.4. Paberivaba raamatupidamine maailmas	14
2. UURING PABERIVABAST RAAMATUPIDAMISEST EESTI ETTEVÕTETES	18
2.1. Uuringu meetodika, andmete kogumine ja valim	18
2.2. Uuringu tulemused ja analüüs	22
2.3. Arutelu, järeldused ja ettepanekud	33
KOKKUVÕTE	35
SUMMARY	37
VIIDATUD ALLIKAD	39
LISAD	41
Lisa 1. Ankeetküsitlus: Paberivaba raamatupidamine Eesti ettevõtetes	41
Lisa 2. Eesti ettevõtete liigitus tegevusalade lõikes	49

ABSTRAKT

Töö pealkiri on: Paberivaba raamatupidamise rakendamine Eesti ettevõtetes

Vastavalt Eesti Raamatupidamise seadusele on raamatupidamiskohustuslaseks kõik juriidilised isikud ning füüsilisest isikust ettevõtjad. Järelikult ei saa ükski ettevõtte toimida raamatupidamiseta ning sellel on ettevõtte käekäigul märkimisväärne roll. Seetõttu on oluline, et ettevõtete raamatupidamine oleks üles ehitatud võimalikult jätkusuutlikult ning majanduslikult säästlikult. Üheks efektiivsuse saavutamise võimaluseks on paberivaba raamatupidamise rakendamine.

Käesoleva bakalaureusetöö eesmärk oli välja selgitada Eesti ettevõtete valmisolek üleminekuks paberivabale raamatupidamisele. Töö eesmärgi saavutamiseks uuris autor erinevaid teoreetilisi ja praktilisi lähenemisi paberivaba raamatupidamise kohta ning viis läbi uuringu Eesti ettevõtete seas. Läbiviidud uuringu kaudu selgitas töö autor e-arvete süsteemile ülemineku ja mitte ülemineku põhjused, e-arvete ja paberivaba raamatupidamise eelised ning puudused ja nende mõju raamatupidamisprotsessile. Lisaks andis autor uuringu kaudu ülevaate Eesti ettevõtete dokumentide ja arhivaalide käsitlemisest ning selgitas, kellelt peaks uuringus osalejate hinnangul initsiatiiv paberivaba raamatupidamise rakendamiseks tulema.

Selgus, et Eesti ettevõtted on valmis üleminekuks paberivabale raamatupidamisele, kuid sellegipoolest on paberdokumendid laialt kasutuses. Peamiseks põhjuseks on toodud ressursside puudus. Ettevõtetel ei ole piisavalt teadmisi, oskusi, kogemusi ning finantsallikaid, et uut süsteemi juurutada ning rakendada. Siinkohal võiks autori hinnangul tulla rohkem toetust riigilt.

Võtmesõnad: raamatupidamine, paberivaba raamatupidamine, e-arve, digitaalsed dokumendid, keskkonnasäästlikkus, jätkusuutlikkus

SISSEJUHATUS

Raamatupidamine on üks osa ettevõtte toimimisest ning seega on väga oluline, et see oleks võimalikult hästi üles ehitatud. Üheks efektiivsust tõstvaks võimaluseks on rakendada paberivaba raamatupidamist, kus kõik ettevõtte dokumendid on masintöödeldavad ning paberikandjal ei kasutata mitte ühtegi. See ei ole uus nähtus, kuid tänapäeva kiirelt arenevas ühiskonnas on paberivaba raamatupidamine saamas üha populaarsemaks.

Käesoleva bakalaureusetöö teema sai valituks eelkõige autori isikliku huvi tõttu. Autor soovis uurida, mida paberivaba raamatupidamine endast kujutab, missugused piirangud on Eesti seaduste poolt sätestatud ning kui palju leiab paberivaba raamatupidamine rakendust Eesti ettevõtetes. Kasvava populaarsuse tõttu on teema ka aktuaalne.

Lisaks kerkib töö aktuaalsus esile hetkel päevakorras oleva raamatupidamiseseaduse muudatusega, mis on bakalaureusetöö koostamise hetkel alles eelnõus kooskõlastamisel. Seaduse muudatusega vähendatakse nõudeid algdokumendile ning sätestatakse regulatsioon, mis toetab paberivaba raamatupidamist. Seaduse muudatus sisaldab avaliku sektori kohustust vastu võtta e-arveid ning erasektori kohustust saata avalikule sektorile e-arveid – see on tihedalt seotud lõputöö teemaga.

Antud bakalaureusetöö eesmärk on välja selgitada Eesti ettevõtete valmisolek üleminekuks paberivabale raamatupidamisele. Autor püstitas peamise uurimisküsimuse – missugune on hetkel Eesti ettevõtete hoiak paberivabasse raamatupidamisse ning kuidas seda rakendada. Töö uurimisobjektiks on paberivaba raamatupidamine Eesti ettevõtetes. Bakalaureusetöö koostamisel on peamiselt tuginetud erinevatele artiklitele, õigusaktidele ning varasemalt läbiviidud uuringutele.

Käesoleva töö uurimisstrateegiaks on valitud kvantitatiivne uurimismeetod ning peamiselt on töös kasutatud võrdlevat analüüsi. Andmekogumismeetodina kasutati veebiküsitlust, mis viidi läbi juhuslikult valitud Eesti ettevõtetes. Valimi esinduslikkuses veendumiseks on töö autor võrrelnud uuringus osalenud ettevõtete struktuuri Statistikaameti 2015.aasta andmetega.

Töö eesmärgi täitmiseks on töö autor püstitanud järgmised uurimisülesanded:

- 1) tuua välja paberivaba raamatupidamise ja e-arvete olemus ning nende poolt- ja vastuargumendid;
- 2) anda ülevaade Eestis kehtivatest paberivaba raamatupidamist reguleerivatest õigusaktidest;
- 3) uurida paberivaba raamatupidamist teistes riikides;
- 4) viia läbi uuring Eesti ettevõtete seas;
- 5) analüüsida ja hinnata Eesti ettevõtete hoiakuid paberivaba raamatupidamise suhtes.

Bakalaureusetöö struktuur lähtub püstitatud uurimisülesannetest. Töö koosneb kahest peatükist. Esimeses peatükis toob autor välja erinevatele seisukohtadele tuginedes paberivaba raamatupidamise ja e-arvete olemuse, nende eelised ning puudused. Lähtudes Eestis kehtivatest paberivaba raamatupidamist reguleerivatest õigusaktidest selgitatakse ka antud tegevuse võimalikkus Eestis. Paberivaba raamatupidamise paremaks mõistmiseks ning hiljem Eesti ettevõtetega kõrvutamiseks kirjeldatakse teistes riikides läbiviidud uuringuid ning nende tulemusi.

Töö teine peatükk sisaldab autori poolt läbiviidud uuringu metoodikat, valimi kirjeldust, uuringu tulemusi ja analüüsi. Vastajate hinnangute põhjal on autor teinud järeldused, missugune on Eesti ettevõtete valmisolek üleminekuks paberivabale raamatupidamisele ning millised on arenguvõimalused Eestis.

Autor soovib tänada oma juhendajat dotsent Natalja Gurvitšit ning kõiki, kes leidsid aega, et küsimustikule vastata ning panustada käesoleva bakalaureusetöö valmimisse.

1. PABERIVABA RAAMATUPIDAMISE KÄSITLUS

Paberivaba raamatupidamise mõiste on mitmeti defineeritav ning on pidevas muutumises, kuna sõltub suuresti tehnoloogia ning tarkvarade arengust. Viimase kümnendi tehnoloogia areng on olnud üüratu, seega on paberivaba raamatupidamine muutunud üha tavapärasemaks kogu maailmas. Et mõista paremini selle olemust, annab autor töö esimeses peatükis ülevaate paberivabast raamatupidamisest ja toob välja selle juurde kuuluvad positiivsed ja negatiivsed küljed. Lisaks annab autor ülevaate paberivaba raamatupidamist reguleerivast Eesti seadusandlusest ning kirjeldab paberivaba raamatupidamisega seotud uuringuid.

1.1. Paberivaba raamatupidamise ja e-arvete olemus

Paberivaba raamatupidamist saab defineerida kui raamatupidamist, kus tarkvarad asuvad veebis ning süsteemile on ligipääs igal pool, kus eksisteerib internetiühendus. Dokumentide käitlemiseks kasutatakse erinevaid tarkvaralisi e-lahendusi, mille abil neid digitaliseeritakse, saadetakse kinnitusringile, liidestatakse majandustarkvaraga, konteeritakse ning arhiveeritakse. (Raamatupidamis- ja maksuinfoportaal RMP.ee 2015, 16) Seega on kogu raamatupidamine arvutipõhine, paberit ei kasutata ning kõik asub veebis – alates dokumentide loomisest ning lõpetades arhiveerimisega.

Oma artiklis avaldas Illinois'i Ülikooli emeritprofessor Frederick Wilfrid Lancaster arvamust, et 21.sajandi alguseks elavad industrialiseerunud riikide elanikud paberivabas ühiskonnas, kus elektrooniliste dokumentide kasutus ja jagamine on tavaline (1978). Lancaster'i arvamus ei ole veel tõeks saanud, kuna paber on endiselt kasutuses iga päev ning pidevalt.

Veel kuus aastat tagasi arvati, et vahest on isegi arenemas vastupidine protsess – väljaprintitud aruanded ja raportid kuhjuvad, vajadus arhiveerimiseks ning dokumentide hoiustamiseks on suurem kui kunagi varem. Enamus ettevõtetest ning nende töötajatest on

endiselt arvamusel, et koopiad peaksid olema säilitatud dokumentidel, mida saab reaalselt näha ning lugeda. Valdav osa peab digitaalsete dokumentide arhiveerimist ka ebausaldusväärseks. (Research Information Ltd. 2009, 17)

Küll aga saab välja tuua mitmeid indikaatoreid, mis vihjavad paberi kasutamise vähenemisele (Marshall 2010, 20):

- e-piletid;
- elektroonilised andmebaasid;
- e-dokumendi loomine ja jagamine;
- *online*-pangakinnitused ja internetis tehtavad maksused;
- müügi- ja ostuarved;
- ajalehed;
- raamatud ja ajakirjad;
- elektroonsed instruktsioonid ja juhendid.

Raamatupidajate roll on aja jooksul muutunud – seda peamiselt raamatupidamis-arvestuse automatiseerimise ning dokumentide elektrooniliseks muutumise tõttu. Varem kandsid raamatupidajad dokumente läbi žurnaalorderite, andmike või ristmeliste ning liitsid ridu kalkulaatoril kokku. Paberivaba raamatupidamist rakendava ettevõtte raamatupidajal on täna pigem monitooriv roll, tehingute administreerimise asemel tegeletakse rohkem koordineerimisega – programmide kasutajaõiguste määramine, digitaliseeritud dokumentide liigutamine ja kinnitamine, konteeringute määramine ning digiallkirjastamine. (Raamatupidamis- ja maksuinfoportaal RMP.ee 2015, 16)

Ostu- ja müügiarved on alati olnud üheks osaks ettevõtte äritegevusest (Nienhuis *et al.* 2010) ning seega on neil oluline roll raamatupidamises. Arve on kauba müümisel/teenuse osutamisel müüjalt ostjale väljastatav dokument, millel on müüdud kauba või osutatud teenuse nimetus, kogus, maksumus ning käibemaksukohustuslase puhul ka maksumusele lisatud käibemaks. (E-arve 2015)

Ajaloost ning infotehnoloogia arengust lähtuvalt on arvete eriliike kokku 3 (*Ibid.*):

- 1) paberarve, mis on edastatud käest kätte või posti teel;
- 2) arve, mis on edastatud e-posti teel meili manusena (nt PDF-vormingus);
- 3) arve, mis on süsteemide poolt vahetatav (nt e-arve, XML formaadis).

Erinevate majandustarkvaralahenduste arendaja ning turundaja ja praegune Eesti Raamatupidajate Kogu juhatause esimees Margus Tammeraja rõhutas 2013.aasta Pärnu Raamatupidamiskonverentsil, et elektroonilisel teel edastatavad arved ei ole e-arved. Näiteks PDF-fail ei ole e-arve, sest see ei ole andmekogum, vaid pilt. PDF-arve puhul sisestatakse ja/või kopeeritakse raamatupidamisse andmed käsitsi ning enamjaolt printitakse dokument välja ja säilitatakse paber kandjal. (2013) E-arve puhul aga puudub vajadus arvet käsitsi sisestada, sest e-arve luuakse saatja arvutis ning sealt edasi liigub see tarkvarast tarkvarasse digitaalselt. (Raamatupidamis- ja maksuinfoportaal RMP.ee 2015, 8)

E-arveldamine on seega arve edastamine müüjalt otse ostjale elektrooniliselt nii, et vahepeal midagi manuaalselt ei sisestata (What is e-Invoicing? 2015). Arved on üheks osaks raamatupidamisest, seega e-arved viitavad omakorda paberivabale raamatupidamisele.

1.2. Paberivaba raamatupidamise ja e-arvete poolt- ja vastuargumendid

Paberivaba raamatupidamine on muutunud ajas üha populaarsemaks, kuid samas on vastakaid arvamusi, seega on kõnealusel tegevusel mitmeid erinevaid tugevaid külgi ning ka arengukohti. Uuringutele ning artiklitele tuginedes toob autor välja paberivaba raamatupidamise ja e-arvete eelised ning puudused.

1.2.1. Paberivaba raamatupidamine

Igas ettevõttes tekib mistahes tegevuse käigus pabereid ja dokumente. Näiteks tootmises ja logistikas tekib palju ostutellimusi, arveid ja saatelehti, mis omakorda peavad läbi käima ka raamatupidamisest. Üheks võimaluseks on teha kõike seda paber kandjal, teisalt on aga mõistlik kasutada tarkvarasid, kus paberdokumente vaja ei lähe. (5 Advantages Of ... 2015)

Paberivaba raamatupidamise rakendamisel on mitmeid selgeid eeliseid. Esiteks – ettevõtte raamatupidamises kaob üleliigne ajakulu dokumentide printimisest, skännimisest ja, arhiveerimisest. Teiseks – kui tarkvara on veebipõhine, on ligipääs olemas kõikidel volitatud isikutel kõikjal, kus on internetiühendus. Lisaks sellele liigub informatsioon ettevõtte siseselt kiiremini, dokumentide haldamine ja leidmine on mugavam. Digiarvete puhul kanduvad andmed raamatupidamisprogrammi automaatselt, mis vähendab vigade tekkimise riski. Viimaks vähendab paberivaba raamatupidamine ettevõtte kulusid. (5 Advantages Of ... 2015)

Raamatupidajate Instituut (ingl k *Institute of Management Accountants, IMA*) viis 2003.aastal läbi uuringu, kus selgus, et 46% vastajatest on tänaseks kasutanud e-äri juba ligi 10 aastat ning 28% kavatsesid seda tegema hakata. Enamus ettevõtteid otsivad endiselt võimalusi, kuidas vähendada oma kulusid. IMA tõi välja 10 viisi, kuidas veebipõhine äri võimaldab nii tegevus- kui turunduskulusid redutseerida (Krumwiede *et al.* 2003):

- müügiga seotud kulude vähenemine – rahasääst (vähenevad tööjõu- ja tehingukulud nt internetimüügi abil);
- informatsiooni ja konsultatsiooni pakkumine veebis – rahasääst (vähenevad telefonikulud);
- elektroonilised arved – rahasääst (vähenevad arvete hoiustamise ning tarnimise kulud);
- saldokinnitused ja vaidlustused – raha- ja ajasääst (vähenevad telefoni- ja paberikulud ning on suurem tõenäosus likvideerida võlgnevusi, kuna info liigub kiiremini);
- veebisuhtlus peamiste hankijate ja tarnijatega – rahasääst (suurem tõenäosus saada allahindlusi);
- potentsiaalsete klientide ning konkurentide jälgimine – ajasääst;
- varude/vahendite ost internetist – rahasääst;
- töötajate värbamine – raha- ja ajasääst;
- eeltöö, andmete ja informatsiooni kogumine;
- internetikoolitused – raha- ja ajasääst.

Vaatamata paljudele positiivsetele külgedele ei tähenda see, et ettevõtetes oleks kogu raamatupidamine digitaalsel kujul. Paberivaba keskkonna mittetoimimise põhjuseks saab pidada näiteks piisavate teadmiste, oskuste, varasemate kogemuste puudust ning samas võib põhjus olla ka süsteemide ja tarkvarade kehvas seadistuses. Teisalt võib suureks faktoriks olla ettevõttesisese koostöö puudulikkus – informatsioon uuenduste kohta ei liigu, selge initsiatiiv ettevõtte poolt puudub ning keegi ei taha vastutust võtta. (Research Information Ltd. 2009, 16)

Üheks paberivaba raamatupidamise kitsaskohaks on infotehnoloogia lahenduste elueaga seonduv dokumentide säilitamine – infotehnoloogia kiire arengu tõttu võivad suureneda kulutused hooldusele ja haldusele. Ettevõtte peab olema kursis IT maailmas toimuvate muutustega, sest dokumendid sõltuvad tarkvarast. Dokumentide kasutatavana säilitamine pikema aja jooksul võib tähendada dokumentide ümber konverteerimise vajadust

mõnda teise failivormingusse – varasem dokumendi failivorming võib kasutusest kaduda. (Raamatupidamis- ja maksuinfoportaal RMP.ee 2015, 18):

Teisalt on üheks probleemsemaks teemaks dokumentide autentsus ja tehingute kontrolljärg. Digitaaldokumente on lihtne kopeerida, muuta ja kustutada, seega peavad ettevõttes kasutusel olema teatud kontrollimehhanismid, et tagada dokumentide usaldusväärsuse säilimine. Üheks selliseks kontrolliks on näiteks digiallkirjastamine, kus allkirjastaja on seotud kindla dokumendiga (tagab autentsuse) ning samas on ka näha, missugune on dokument allkirjastamise hetkel (tagab terviklikkuse). (*Ibid.*)

Paberivaba raamatupidamise rakendamine annab ettevõtetele seega võimaluse vähendada aja- ja rahakulu. Et aga seda rakendada, on vaja läbi teha IT süsteemide juurutamise pikk protsess ning samuti ka esimene suurem rahaline väljaminek.

1.2.2. E-arved

Ernst & Young Baltic AS ning Rahandusministeerium viisid läbi uuringu, mille eesmärgiks oli välja selgitada masinloetavatele e-arvetele ülemineku valmisolek ning vajadused era- ja avalikus sektoris. Uuringust saab välja tuua kaudsed e-arvete kasutuselevõtuga kaasnevad positiivsed mõjud (2014, 39):

- 1) ettevõtte tööprotsessid muutuvad lihtsamaks ning korrapärasemaks;
- 2) ettevõttel on parem ülevaade arvetest;
- 3) puudub vajadus teha varukoopiaid, sest arveid saab taasesitada ja vaadata igal ajahetkel;
- 4) auditikohustuslastel väheneb auditeerimistega seotud tööaeg märgatavalt, kuna audiitoritel on ligipääs infosüsteemi, seega tehakse audiitorite poolt vähem päringuid;
- 5) nn pilveteenuse kasutamise ehk elektroonilise arhiveerimisega kaasneb rahaline kokkuvõtte – realselt kasutatav arhiivipind, tööaeg ning kontoritavete kulu vähenevad.

E-arvete kasutamine säästab ettevõttele raha ning annab ka mitmesugust mitterahalist kasu. Kui hinnata masintöödeldavate arvete kasutamise eeliseid võrreldes paber- ja PDF-arvetega nii müüja kui ostja seisukohalt (toodud välja tabelis 1.1.), saab mõlema poolelt välja tuua mitmeid eeliseid. Kuigi ostja ehk e-arve saaja puhul on saadavat tulu (näiteks kulude

kokkuhoidu) mõõta lihtsam, on ka müüja ehk e-arve saatja kasu selgelt eristatav. (Raamatupidamis- ja maksuinfoportaal RMP.ee 2015, 5)

Tabel 1.1. Peamised e-arvete kokkuhoiukohad võrreldes paber- ja/või PDF-arvetega

Protsess	Paber- ja/või PDF-arved	E-arved
Ost ja müük	Traditsiooniline menetlus, dokumentide paberi- ja printimiskulu	Elektrooniline menetlus, puudub vajadus dokumentide väljatrukkimiseks ja transportimiseks
Ost	Ostuarvete menetlemisega seotud ajakulu	Kooskõlastusprotsess ajaliselt lühem Ostuarved jõuavad kiiremini infosüsteemi
Ost	Ostuarvete transpordikulud hajusa organisatsioonistruktuuri korral	Puudub vajadus arveid füüsiliselt erinevate asukohtade vahel liigutada
Ost	Ostuarvete sisestamisel tekkinud vead ja ebatäpsused	Väheneb sisestusvigade hulk
Müük	Arvete hilisem jõudmine finantsarvestussüsteemidesse tekitab viivituse rahavoogude planeerimise lähteandmetes	Andmed jõuavad infosüsteemi kiiremini, adekvaatsem pilt finantsolukorrast Rahavoogusid planeerides võimalik arvestada veel kinnitamata ja kinnitamisel olevate arvetega
Müük	Tervikülevaate puudumine kõigist müügiarvetest ja laekumiste raske jälgimine	Täielik ülevaade väljastatud arvetest ja laekumistest
Müük	Palju kliendipäringuid arvete andmete täpsustamiseks, koopiade saamiseks	Klientide iseteenindus

Allikas: (Raamatupidamis- ja maksuinfoportaal RMP.ee 2015, 5)

Saab järeldada, et e-arvete kasutuselevõtt on ettevõtetele kasumlik. Autor tooks välja, et suurimad plussid on nii rahaline kokkuhoid (nt paberarvete koostamise, saatmise, hoiustamise kuludelt) kui ka ajaline kokkuhoid (nt sisestamise, arvete haldamise, transpordi ajakuludelt). E-arvete süsteemi kasutades on ettevõttel selge ülevaade oma nõuetest hankijatele ning võlgadest tarnijatele, seega on kergem rahavoogusid prognoosida ning kulusid ja tegevust planeerida.

Kuigi ettevõtete valmisolek e-arvete kasutuselevõtuks on märgatav ning huvi on suur, on endiselt kasutusel PDF- ning paberarved. Riikides on käibemaksumäärad erinevad, seega tuleb tarkvara seadistada nii, et ettevõtte ei jääks käibemaksutagastusest ilma ning et ei tekiks lisakohustusi. Võib ka juhtuda seda, et klient ei aktsepteeri e-arveid ning tagajärjeks on kliendi kaotamine. Üheks negatiivseks küljeks on kindlasti ka esmane suur investeering ning

tehnoloogia juurutamine – väheste arvete puhul ei pruugi e-arvete süsteem end ära tasuda. (Pure e-invoicing ... 2015)

Lisaks saab e-arvete puuduseks tuua selle, et erinevates riikides võivad e-arvete formaadid ja standardid olla erinevad, mis võib andmevahetust takistada ning e-arvete kasutamise oodatavat kasu vähendada. Rahvusvahelist e-arvete saatmist võib raskendada ka riikide seadusandlus ning arvestuspõhimõtted. Probleemiks on ka e-arvete süsteemi konfidentsiaalsus, turvalisus ning pettuse riski võimalikkus. (European Commission 2015)

Autor on seisukohal, et kuigi paberivaba raamatupidamise ja e-arvete puuduseid ja mitterakendamise põhjuseid on mitmeid, on mõnevõrra rohkem eeliseid. Suurimateks eelisteks peab autor raha- ja ajasäästmist, samas on suureks murekohaks uuele süsteemile üleminek ning sellega seotud kulud. Samuti e-arvetele ning täielikult automatiseerimisele üleminek võib ettevõtete raamatupidajatele isegi tuua töökoha kaotuse.

1.3. Paberivaba raamatupidamist reguleeriv seadusandlus Eestis

Eesti Maksu- ja Tolliameti kodulehel on kirjas järgnev: „E-arve on elektrooniline dokument, mis luuakse, edastatakse, kirjendatakse ja säilitatakse elektroonilises keskkonnas, s.t millega toimetamine toimub algusest lõpuni elektrooniliselt“ (E-arve 2015). Seega ollakse seisukohal, et e-arve on aktsepteeritav raamatupidamise algdokumendina nii raamatupidamiskui ka käibemaksuseaduse tähenduses.

2016. aastal kehtivad ning paberivaba raamatupidamist reguleerivad nõuded vastavalt raamatupidamis- ja käibemaksuseadusele:

1. „Raamatupidamise algdokument on majandustehingu toimumist kinnitav tõend, millel peavad olema järgmised andmed: dokumendi nimetus ja number; koostamise kuupäev; tehingu majanduslik sisu; tehingu arvnäitajad (kogus, hind, summa); tehingu osapoolte nimed; tehingu osapoolte asu- või elukoha aadressid; majandustehingut kirjendavat raamatupidamiskohustuslast esindava isiku allkiri (allkirjad), mis kinnitab (kinnitavad) majandustehingu toimumist; vastava raamatupidamiskirjendi järjekorranumber“ (Raamatupidamise seadus, paragrahv 7 lõige 1).
2. „Elektroonilisel kujul säilitatavaid algdokumente peab olema võimalik kirjalikult taasesitada“ (*Ibid.*, paragrahv 7 lõige 4).

3. „Raamatupidamisregistreid, mis on loodud elektrooniliselt, on raamatupidamiskohustuslane kohustatud ka säilitama elektrooniliselt. Elektrooniliste andmete loetavus peab olema tagatud kogu säilitusaja jooksul“ (Raamatupidamise seadus, paragrahv 12 lõige 5).
4. „Arve võib väljastada paberil või kauba soetaja või teenuse saaja nõusolekul elektrooniliselt“ (Käibemaksuseadus, paragrahv 37 lõige 6).

2015.aasta detsembris saatis Rahandusministeerium kooskõlastamisele raamatupidamise seaduse muutmise eelnõu, millega muudetakse nõudeid algdokumentidele ning sätestatakse regulatsioon, mis toetab paberivaba raamatupidamist (Nõuded algdokumentidele... 2015). Seadus hakkab kehtima alates 01.07.2016.

Vastavalt raamatupidamise seaduse muutmise eelnõule tehakse raamatupidamise seadusesse järgmised bakalaureusetöle asjakohased muudatused:

1. „Raamatupidamise algdokument on tõend, mille sisu ja vorm peavad vajadusel võimaldama kompetentsele ja sõltumatule osapoolle tõendada majandustehingu toimumise asjaolusid ja tõepärasust“ (Raamatupidamise seadus ja tarbijakaitseseaduse muutmise seadus, seaduseelnõu 15-1741, paragrahv 7 lõige 1).
2. „Kui seaduses või selle alusel antud määruses ei ole sätestatud teisiti, peab algdokument sisaldama majandustehingu kohta vähemalt järgmisi andmeid: toimumisaeg; majandusliku sisu kirjeldus; arvnäitajad, näiteks kogus, hind ja summa“ (*Ibid.*, paragrahv 7 lõige 2).
3. „Algdokument peab üldjuhul olema masintöödeldav. Algdokument võib olla muus püsivat kirjalikku taasesitamist võimaldavas vormis, kui see tuleneb õigusaktist või kui tehingupoolel ei ole masintöödeldava algdokumendi käitlemise võimalust ja selle võimaluse loomine nõuab temalt ebaproportsionaalselt suuri kulutusi või pingutusi“ (*Ibid.*, paragrahv 7 lõige 5).

Kehtiva seaduse ning eelnõus oleva seaduse muudatusest selgub, et Eesti seadusandlus toetab paberivabale raamatupidamisele üleminekut. Näiteks muutuvad nõuded algdokumentidele – kehtivas seaduses on ettenähtud 8 kohustuslikku rekvisiiti, eelnõu kohaselt on aga kolm, kuid algdokumendi tõendiväärtus sellega ei muutu. Eelnõuga kehtestatakse eraldi nõue, et algdokumendi sisu peab olema piisav, et tõendada majandus-tehingu toimumist ja tõepärasust kompetentsele ning sõltumatule osapoolle. (Nõuded algdokumentidele... 2015)

Kooskõlastamisel olevas seaduseelnõus sätestatakse e-arvete vastuvõtu kohustus avaliku sektori asutustele alates 01.10.2016 (Raamatupidamise seadus ja tarbijakaitseseaduse muutmise seadus, seaduseelnõu 15-1741, paragrahv 62 lõige 17) ning avalikule sektorile e-arvete saatmise kohustus alates 01.01.2017 (*Ibid.*, paragrahv 62 lõige 18). Lisaks on eraldi toodud eelnõus välja, et algdokument peab olema masintöödeldav, ning samuti on kirjeldatud masintöödeldava algdokumendi vorming ja esitamise tingimused (*Ibid.*, paragrahv 7¹).

Seaduste ja seaduseelnõu analüüsist saab järeldada, et elektroonilistele arvetele esitatud nõuded ei erine märkimisväärselt paberarvetele esitatud nõuetest. Kindlasti peavad olema tagatud e-arvete andmed, loetavus ning säilitamine, kuid otseselt ühtegi paberivaba raamatupidamist keelavaid või takistavaid seaduseid töö autor ei tuvastanud. 2015.a detsembris saadeti kooskõlastamisele seaduseelnõu, mis toetab paberivaba raamatupidamist.

1.4. Paberivaba raamatupidamine maailmas

2012.aasta alguses viis mittetulundusühing AIIM (*Association for Information and Image Management*) läbi uuringu „Paberivaba kontor – unelm või reaalsus?“ (*ingl k „The Paper Free Office – dream or reality?“*). Vastuseid koguti veebi teel vahemikus 30.11.2011-03.01.2012 ning uuringus osalesid AIIM kogukonna liikmed, kes on oma ettevõtte tegevuses toetunud AIIM poolt läbiviidud turu-uuringutele, nõustamisele jmt informatsioonile. Kokku laekus 477 vastust. 69% neist esindavad Põhja-Ameerikat, 22% Euroopat ning 9% esindavad ülejäänud maailma. (2012, 21)

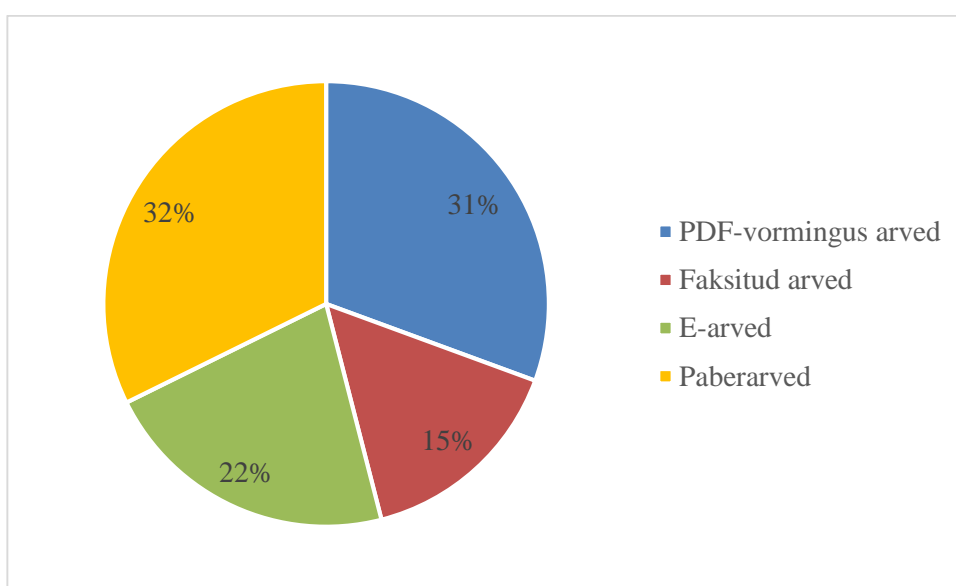
AIIM poolt läbiviidud uuringu vastanutest ligi 32% väitsid, et paberi kasutus nende ettevõttes on suurenev nähtus ning umbkaudu 35% neist olid arvamusel, et paberdokumentide arv väheneb. Seega üldiseks trendiks on paberivaba majandamise suunas liikumine.

Küsimusele, mis puudutas kontoriruumi kasutust, vastati, et keskmiselt 15,3% on kaetud paberkuhjadega. Viie aastaga loodetakse keskmiselt vähendada seda ligi 8% – see omakorda vähendaks kontorikulutusi ligi poole jagu. (*Ibid.*, 2012, 5)

Uuringust selgus, et ligikaudu 37% vastanutest skännivad dokumente mingiks kindlaks protsessiks või selle lihtsustamiseks. Valdav osa dokumentidest lähevad järelikult otse arhiveerimiseks. Respondendid arvasid, et keskmiselt 45% kõikidest skännitud dokumentidest on täpselt sellised, nagu nad esialgu digitaalselt olid ning printerist tulid (s.t neid ei täiendata).

Ülejäänutele on näiteks kinnitamiseks allkiri peale pandud või on kirjad tulnud väljaspool kontorit paber kandjal. (The Paper Free Office... 2012, 6)

Ettevõtted pürgivad üha enam selle poole, et kogu arveldamine oleks elektrooniline, kuid numbrid näitavad, et selleni on endiselt pikk maa. Suur osa ettevõtetest saadab arveid PDF-vormingus või faksina, mitte posti teel, kuid kokkuvõttes ei aita see kaasa üleüldisele paberi vähenemisele – näiteks koguni 77% vastanutest prindivad tõenäoliselt vähemalt ühe koopia PDF-arvest. Joonis 1.1. illustreerib, kui suur osa keskmiselt protsentides on PDF-/faksitud/e-arvetel kõikidest saabuvatest arvetest. (*Ibid.*, 2012, 7)

Joonis 1.1. Saabuvate arvete liigid

Allikas: Autori koostatud, aluseks AIIM poolt läbi viidud uuringu andmed (2012, 7)

2012.aastal mittetulundusühingu AIIM poolt koostatud uuringu tulemuste põhjal saab järeldada, et paberi kasutus on endiselt populaarne, kuid trend on siiski paberdokumentide vähendamisele suunatud. Viie aasta jooksul tahetakse paberite kuhjasid vähendada keskmiselt ligi poole jagu.

Aasta hiljem, 2013.aasta alguses teostas rahvusvaheline arvutitarkvara tootev ettevõtte Adobe Systems Incorporated uuringu „Paber: ohustatud liik?“ (ingl k „*Paper: An Endangered Species?*“). Uuringu sisendiks oli veebiküsitlus, mis pandi kokku ning viidi läbi turu-uuringuid teostava ettevõtte Edelman Berland poolt. Küsimustikule vastasid kokku 1051 USA ettevõtte juhatajat, vastuseid koguti 10 päeva jooksul. (2013, 2)

Uuringust selgus, et suurel enamusel vastanutest oli äärmiselt negatiivne hoiak traditsiooniliste ettevõttesiseste tegevuste suhtes, mis hõlmavad paberi kasutust. Adobe'i asepresident Jon Perera oli arvamusel, et printerid, skannerid ja faksiaparaadid tapavad ettevõtte produktiivsust. Edukad ettevõtted on üha enam liikumas paberivaba lähenemise poole. See on seotud tulu suurendamise, kulude madaldamise, turvalisuse parandamise ning keskkonnamõju vähendamisega. (Paper: An Endangered... 2013, 1)

2013.aastal läbiviidud uuringus 1051 osalejast üle poolte olid seisukohal, et paberdokumentide negatiivseteks külgedeks on ruumipuudus ning risk dokumente ära kaotada. 48% vastanutest leidsid, et paberi kasutus on keskkonnale kahjulik ning 47% olid arvamusel, et paberi kasutamise kulu on kõrge. 38% respondentidest vastasid, et paberdokumentide kasutamine tekitab lisatööd. (*Ibid.*, 2013, 1)

Samas toodi välja ka mitmeid paberi kasutamise eeliseid. Erinevalt eelmises lõigus toodud väitele, et paber tekitab lisatööd, arvasid pisut üle kolmandiku vastanutest, et paber tõstab produktiivsust ning veidi alla poole respondentidest leidsid, et paberite kasutus võimaldab dokumente paremini oma käe järgi paigutada ning annab parema ülevaate kogu dokumentatsioonist. (*Ibid.*, 2013, 1)

Kui võrrelda paberdokumentide ning digitaalsete dokumentide positiivseid külgi omavahel, saab väita, et viimase eeliseid toodi välja rohkem. Üle poolte kõikidest vastajatest tõid välja, et digidokumentide kasutamine säästab ettevõtte raha, lihtsustab tööd, tõstab efektiivsust ning samuti on ka dokumente kergem hallata. 32% olid arvamusel, et digitaalsed dokumendid tõstavad ettevõtte konkurentsieelist – see võib muuta ettevõtte uutele klientidele atraktiivsemaks. (*Ibid.*, 2013, 1)

Adobe Systems Incorporated'i poolt läbiviidud uuringu tulemustes pöörati suurt tähelepanu lepingutele. Ettevõtte sõlmitud lepingute puhul olid digitaalsed lepingud selgelt eelistatumad kui paberikandjal olevad, kuid siiski praktiliselt kõik uuringus osalejad (98%) tunnistasid, et mingil määral kasutati endiselt lepinguga seotud dokumentide puhul paberit. Ainult 18% vastanutest kasutavad täielikult digitaalseid meetmeid lepingute allkirjastamisel. Ligi kolmveerand respondentidest olid huvitatud digitaalsest funktsioonist – näiteks e-allkirjastamise teenusest (ingl k *eSignature service*), sest see avaldaks positiivset mõju ettevõtte tegevusele ning kui kõik lepingud oleksid digitaalsed, oleks elu lihtsam. Samuti toodi ka välja, et digilepingud on turvalisemad. (*Ibid.*, 2013, 2)

Lisaks eeliste ning puuduste selgitamisele oli üheks küsimustiku osaks kaardistada ka vastaja enda seisukoht paberivaba tegevuse olulisuse suhtes. 68% küsitluses osalenute jaoks oli töökohta valides oluline, et ettevõtte tegutseks enamjaolt elektroonselt. Ligi kolmele neljandikule avaldas see muljet, kui ettevõttel on tugev ja toimiv paberivaba majandamine. Peaaegu sama paljud kõikidest vastanutest eeldasid, et ettevõtted peaksid tegutsema digitaalselt ning nad tahaksid, et nende tollased tööandjad kasutaksid rohkem veebivõimalusi. Kusjuures keskmise suurusega või suuremates ettevõttes töötavad isikud nõustusid nende väidetega rohkem, kui väikese suurusega ettevõtte töötajad. (Paper: An Endangered... 2013, 2)

Väljatoodud artiklitele ning erinevatele seisukohtadele tuginedes saab väita, et paberivaba raamatupidamine on ettevõttele kasumlik ning on saamas üha populaarsemaks, küll aga pole paljudes ettevõtetes selline mõtteviis sajaprotsendiliselt jõustunud. Töö autor on arvamusel, et suurimaks murekohaks on üleminekuprotsess. Kui ettevõtetel on pikaajaline kogemus ja harjumus kasutada paberdokumente, on raske uut süsteemi juurutada ning kasutusele võtta. Tekivad kahtlused konfidentsiaalsuse ja turvalisuse osas ning uue tarkvara loomine võib kujuneda oodatust kallimaks. Kui aga ettevõtte on pigem uuendusmeelne ja uus süsteem saadakse toimima, on kindlasti suurimateks plussideks mugavus, kiirus ning säästlikkus. Nii säästetakse aega, raha ning teatud viisil ka keskkonda.

2. UURING PABERIVABAST RAAMATUPIDAMISEST EESTI ETTEVÕTETES

Käesoleva bakalaureusetöö raames on autor viinud läbi anonüümse uuringu Eesti ettevõtete seas, selgitamaks paberivaba raamatupidamise hetkeseis ja arenguperspektiivid Eestis. Teises peatükis kirjeldatakse uuringu läbiviimiseks valitud metoodikat, andmete kogumise viisi, valimit ning selle esinduslikkust. Seejärel antakse ülevaade uuringu tulemustest ning viimaks esitab autor lähtuvalt analüüsist omapoolse hinnangu paberivaba raamatupidamise hetkeolukorrast ning arenguperspektiividest Eestis.

2.1. Uuringu metoodika, andmete kogumine ja valim

Uuringute läbiviimiseks on enam levinud kaks põhilist meetodit – kvantitatiivne ning kvalitatiivne lähenemine. Kvantitatiivseks analüüsiks kasutatakse küsimustikke, uuringuid, vaatlusi, statistikat ning teisi süstemaatilisi mõõtmelid, mis sisaldavad numbreid. Analüüside tulemused väljendatakse arvandmetes, on üldistatud ning umbisikulised, otsitakse muutujatevahelisi seoseid. Kvalitatiivses analüüsis seevastu kasutatakse uuringus osalejate tähelepanekuid ja üksikasjalikke intervjuusid. Tulemused on tekstilises vormis ning selgitatakse uuringus osalejate arvamusi, uued ideed ning sügav arusaam uuritavast aineist. (Yilmaz 2013) Autor valis bakalaureusetöö koostamiseks kvantitatiivse meetodi. Töö jaoks koguti materjali küsimustiku abil ning selle põhjal kirjeldati, võrreldi ning seletati nähtusi arvandmete, graafiku ning ka teksti näol.

Esmaste andmete kogumiseks koostas autor veebipõhise ankeetküsitluse (toodud lisa 1), kasutades Google Drive küsimustiku vormi. Antud keskkond sai valituks seetõttu, et küsitlust on seal lihtne kokku panna, vastused salvestatakse automaatselt ning nende kohta on võimalik genereerida kokkuvõtteid. Samuti saab kõikehõlmavalt tõmmata andmed Excelisse, mis võimaldab autoril analüüsi teostada.

Küsimustik oli eestikeelne ning koosnes kokku 18 küsimusest – kõik küsimused olid kohustuslikud (s.t ankeeti ei saanud ära saata enne, kui kõik küsimused olid vastatud). 19. lahter oli vastajatele, kes soovisid veel omalt poolt midagi lisada. Et anda võimalikult põhjalik ülevaade paberi kasutusest ettevõtetes, olid küsimused varieeruvad. 18-st küsimusest 5 olid astmik- ehk skaalaküsimused, kus vastaja sai hinnata organisatsiooni seisukohast erinevaid paberivaba raamatupidamise aspekte. Ülejäänud 13 küsimust olid valikvastustega küsimused, millest omakorda viiele sai valida mitu sobivat vastust (s.h oli ka variant „Muu“, kuhu vastaja sai ise vabas vormis kirjutada).

Küsimustik koosnes kolmest osast. Esimene osa (küsimused 1-5) koosnes organisatsiooni iseloomustavatest küsimustest, millele vastasid kõik küsimustikus osalenud. Teine osa (küsimused 6-12) puudutas e-arvete kasutust, kus küsimustele 6-9 vastasid organisatsioonid, mis kasutasid e-arveid ning küsimustele 6 ja 10-12 vastasid organisatsioonid, mis e-arveid ei kasutanud. Viimane osa (küsimused 13-18) oli seotud paberivaba raamatupidamisega, millele vastasid taaskord kõik küsimustikus osalenud.

Uuring viidi läbi veebipõhise küsimustikuna, mille link saadeti 130-le Äriregistrist juhuslikult võetud ettevõtte üldmeilile. Kõikidest meilidest ligi 8%-le tuli automaatvastus, kus e-kiri ei jõudnud ettevõteteni – Äriregistri andmed võivad olla uuendamata. Lisaks sellele postitas töö autor küsimustiku lingi Facebooki suletud gruppi (aprill 2016 seisuga kokku 8600 liiget) „Raamatupidamine, majandusarvestus ja maksundus“ ning Raamatupidaja.ee Facebooki lehele. Töö autori palvel pandi küsimustiku link raamatupidamis- ja maksuinfoportaali rmp.ee üles ning viide läks vastavasse Nädalakirja.

Antud töö üldkogumiks on autor valinud Eesti ettevõtted. Eestis oli Statistikaameti viimastel andmetel, 2015. aasta seisuga kokku 117 398 majanduslikult aktiivset ettevõtet (Majanduslikult aktiivsed... 2015). Autori poolt koostatud küsimustikule laekus perioodil 22.11.2015-27.03.2016 vastuseid kokku 177, mida kasutatakse analüüsimiseks ning järelduste tegemiseks. Järgnevalt on toodud Eesti Statistikaameti ning autori poolt läbiviidud uuringu andmete võrdlus.

Autor on oma töös jaotanud ettevõtted nelja gruppi: 1) mikroettevõtted (vähem kui 10 töötajat); 2) väikeettevõtted (10 kuni 49 töötajat); 3) keskmise suurusega ettevõtted (50 kuni 249 töötajat); 4) suureettevõtted (250 ja enam töötajat).

Statistikaameti viimastel andmetel on Eestis 2015. aasta seisuga kõige rohkem mikroettevõtteid (109 722 ettevõtet) ning kõige vähem on suurettevõtteid (195 ettevõtet) (Majanduslikult aktiivsed... 2015). Autori poolt läbiviidud uuringus osalenud ettevõtete osakaalud ei lähe küll Statistikaameti omadega üks-ühele kokku, kuid struktuur on üldjoontes sama. Kõige rohkem on vastanud ettevõtted, kus töötab vähem kui 10 töötajat (82 ettevõtet) ning kõige vähem on vastanud, kus töötab 250 ja enam töötajat (21 ettevõtet). Statistikaameti ning töö autori poolt läbiviidud uuringu andmed on toodud tabelis 2.1.

Tabel 2.1. Ettevõtete jaotus töötajate arvu lõikes

Andmed Töötajate arv	Statistikaameti andmed, N=117 398		Autori poolt läbiviidud uuringu andmed, n=177	
	esinemis- sagedus (korda)	osakaal (%)	esinemis- sagedus (korda)	osakaal (%)
Vähem kui 10 töötajat	109 722	93,46	82	46,34
10 kuni 49 töötajat	6 281	5,35	47	26,55
50 kuni 249 töötajat	1 200	1,02	27	15,25
250 ja enam töötajat	195	0,17	21	11,86

Allikas: Autori koostatud, aluseks Statistikaameti (Majanduslikult aktiivsed... 2015) andmed ning autori poolt läbiviidud uuringu tulemused

Tabelis 2.2. on toodud ettevõtted maakondade lõikes nii arvuliselt kui ka protsentuaalselt. Statistikaameti andmetel on 2015. aasta seisuga ettevõtted jaotatud maakondadesse kontaktaadressi järgi, uuringu andmete puhul on kasutatud küsimuse “Kus maakonnas asub Teie organisatsiooni peakontor?” vastuseid. Ettevõtete kontaktaadressiks on üldjuhul nende peakontori aadress, seega on autori hinnangul informatsioon piisav.

Võrreldes üleüldist ettevõtete jaotust maakondade lõikes, on struktuur enamjaolt sama. Kõikumine Statistikaameti ja uuringu andmete vahel on ligikaudu +/- 3%, mis on ebaoluline. Suurem erinevus on Harju maakonnas, mis võib tuleneda sellest, et Facebooki grupis „Raamatupidamine, majandusarvestus ja maksundus“, kus autor küsimustikku jagas, on suurem osakaal Tallinna raamatupidajatel. Samas aga on selgelt näha, et kõige rohkem ettevõtteid asub Harju maakonnas nii Statistikaameti kui uuringu andmetel, järelikult on ka see kõikumine kogustruktuuri vaadates ebaoluline.

Tabel 2.2. Ettevõtete jaotus maakondade lõikes

Maakond	Andmed	Statistikaameti andmed, N=117 398		Autori poolt läbiviidud uuringu andmed, n=177	
		esinemis- sagedus (korda)	osakaal (%)	esinemis- sagedus (korda)	osakaal (%)
Harju maakond		63 328	53,94	113	63,83
Tartu maakond		12 806	10,91	12	6,78
Pärnu maakond		7 147	6,09	16	9,04
Ida-Viru maakond		6 320	5,38	6	3,39
Lääne-Viru maakond		4 241	3,61	5	2,82
Viljandi maakond		3 592	3,06	3	1,70
Saare maakond		3 125	2,66	2	1,13
Rapla maakond		2 886	2,46	3	1,70
Võru maakond		2 668	2,27	3	1,70
Jõgeva maakond		2 286	1,95	2	1,13
Põlva maakond		2 114	1,80	3	1,70
Järva maakond		2 071	1,76	3	1,70
Lääne maakond		2 002	1,71	1	0,56
Valga maakond		1 920	1,64	4	2,26
Hiiu maakond		892	0,76	1	0,56

Allikas: Autori koostatud, aluseks Statistikaameti andmed (ER027... 2015) ning autori poolt läbiviidud uuringu tulemused

Võrreldes ettevõtteid tegevusalade lõikes (toodud lisa 2), on samuti kõikumine Statistikaameti ja uuringu andmete vahel väike. Suurem anomaalia on finants- ja kindlustustegevusega seotud ettevõtete vahel, kus Statistikaameti andmete põhjal on Eestis selle tegevusalaga ettevõtteid 1% kõikidest ettevõtetest, kuid uuringu andmete põhjal koguni 19% kõikidest vastanutest. See erinevus võib taaskord tuleneda sellest, et sotsiaalmeedia grupis, kuhu autor küsitluse postitas, on tõenäoliselt suur osa just finantsiga tegelevad inimesed.

Tabelite 2.1. ja 2.2. ning lisa 2 toodud andmete võrdluste põhjal selgus, et bakalaureusetöö valimiks võetud ettevõtete profiil (töötajate arv, asukoht, tegevusala) on enamjaolt sarnane Eesti Statistikaameti viimaste andmetega. Statistikaameti andmete usaldusväärsuses ei ole alust kahelda, seega saab järeldada, et valim on piisavalt representatiivne ning vastab olulises osas üldkogumi struktuurile. Autori poolt läbiviidud uuringu tulemuste põhjal saab teha üldistusi ning järeldusi kogu Eesti kohta.

2.2. Uuringu tulemused ja analüüs

Küsimustikule laekus kokku 177 vastust. Küsimustiku teise osa eesmärgiks oli selgitada e-arvete populaarsus ning nende kasutamise või mitte kasutamise põhjused, kuna e-arved on üheks osaks paberivabast raamatupidamisest. Selgus, et pisut alla poole vastanutest (44%, s.o 78 ettevõtet) kasutasid e-arveid ning ülejäänud (56%, s.o 99 ettevõtet) ei kasutanud e-arveid.

E-arvete süsteemile ülemineku põhjused on toodud tabelis 2.3. Vastusevariante oli võimalik valida mitu, seega on autor toonud välja vastusevariantide esinemissagedused. Ülemineku põhjusteks peeti enim mugavust, kiirust, ligipääsetavust ning kiiret ettevõttesisest informatsiooni jagamist.

Tabel 2.3. E-arvete süsteemile ülemineku põhjused

Ülemineku põhjused	Esinemissagedus (korda)
Mugavus	68
Kiirus	64
Ligipääsetavus	42
Kiire ettevõttesisene informatsiooni jagamine	42
Rahaline kokkuvõtte	33
Ettevõtte poliitika näeb ette	10
Muu	2

Allikas: Autori koostatud, aluseks uuringu tulemused, n=78

Läbiviidud küsitluses toodi ühe süsteemile ülemineku põhjusena välja ka rahalist kokkuvõtet, kuid märkimisväärselt vähem, kui teisi. 68 korda mainiti e-arvete eeliseks selle rakendamise mugavust ning ligi poole vähem – 33 korda arvati eeliseks olevat rahaline kokkuvõtte. Sellest saab järeldada, et Eesti ettevõtted pööravad rohkem tähelepanu aja- kui rahakokkuvõttele. Lisaks sellele esines vastusevarianti „Ettevõtte poliitika näeb ette“ 10 korda ning vastusevariandi „Muu“ all toodi täiendava selgitusena välja, et e-arvete süsteemi peetakse jätkusuutlikuks ning see aitab ruumi kokku hoida.

Töö autor palus e-arvete kasutajatel hinnata süsteemile ülemineku mõju raamatupidamisprotsessile. Tabelist 2.4. (vastused nii esinemissagedusena kui protsentides), on näha, et selgelt üle poole hinnatakse mõju olevat pigem positiivne või positiivne ning „Mõju

negatiivne“ vastusevarianti ei valinud ükski e-arve süsteemi kasutaja. 78 uuringus osaleja hinnangul on seega raamatupidamisprotsess tänu e-arvetele muutunud efektiivsemaks. 63% vastanutest hindasid, et e-arvete kasutus muudab arvete dokumenteerimist ja arhiveerimist paremaks, mis on omakorda indikatsioon paberi vähenemisest.

6% vastanutest olid arvamusel, et e-arvete kasutus mõjutab vigade esinemist pigem negatiivselt (s.t suurendab vigade arvu) ning 26% hindasid mõju positiivselt. Autori hinnangul võib see tuleneda sellest, et e-arvete süsteem on Eesti ettevõtete jaoks pigem uus ning alles arenemisjärgus, millest võivad tekkida ka vead arvete sisestamisel raamatupidamisprogrammi.

Tabel 2.4. E-arvete kasutajate hinnangud e-arvete mõjust raamatupidamisprotsessile

Hinnang Raamatu- pidamisprotsess	Ettevõtete hinnangud skaalal 1-5					Hinnangute kaalutud keskmine
	Mõju negatiivne	Mõju pigem negatiivne	Ei avalda mõju	Mõju pigem positiivne	Mõju positiivne	
Arve kohale toimetamine, kättesaadavus	0 (0%)	0 (0%)	4 (5%)	34 (44%)	40 (51%)	4,46
Arve kajastamine raamatupidamises	0 (0%)	0 (0%)	10 (13%)	24 (31%)	44 (56%)	4,44
Arve kinnitamine	0 (0%)	4 (5%)	11 (14%)	18 (23%)	45 (58%)	4,33
Arve dokumenteerimine ja arhiveerimine	0 (0%)	1 (1%)	11 (14%)	17 (22%)	49 (63%)	4,46
Vigade esinemine	0 (0%)	5 (6%)	28 (36%)	25 (32%)	20 (26%)	3,77
Arve hilisem kasutamine, infovahetus	0 (0%)	3 (4%)	8 (10%)	29 (37%)	38 (49%)	4,31

Allikas: Autori koostatud, aluseks uuringu tulemused, n=78

56% küsitluses osalenutest vastasid, et nende ettevõtte ei kasuta e-arveid. Küsimuse „Palun nimetage e-arvete süsteemile mitte ülemineku põhjuseid“ vastuste esinemissagedused on toodud tabelis 2.5. (võimalik oli valida mitu vastusevarianti). Enim vastati, et üleminekuks ei nähta vajadust ning leiti, et ettevõttes pole piisavalt tarkvara, teadmisi ega ka oskusi.

Takistuseks peetakse ka investeeringut – 20 respondenti tõid e-arvete süsteemile mitteülemineku põhjuseks suure rahalise väljamineku. Vastusevariandi „Muu“ juures toodi välja erinevaid põhjuseid – süsteemi kasutus sõltub emattevõttest või kontsernist, kliendid ja partnerid ei oleks e-arveteks valmis, e-arvete kasutus ei ole veel kohustuslik ning põhjust ei osatud ka lihtsalt öelda. Samuti väideti, et süsteem on juurutamisel või seda hakatakse lähiajal kasutama.

Tabel 2.5. E-arvete süsteemile mitte ülemineku põhjused

Mitte ülemineku põhjused	Esinemissagedus (korda)
Ei näe vajadust	43
Tarkvara puudus	35
Suur rahaline väljaminek	20
Teadmiste/oskuste puudus	18
Aeganõudev pikk protsess	5
Muu	15

Allikas: Autori koostatud, aluseks uuringu tulemused, n=99

Sarnaselt e-arvete kasutajatele, palus töö autor e-arvete süsteemi mitte kasutajatel hinnata, missugune võiks olla selle mõju raamatupidamisprotsessile. Tabelist 2.6. (vastused nii esinemissagedusena kui protsentides), on näha, et võrreldes e-arvete kasutajatega (vastused tabelis 2.4.), on mitte kasutajatel jaotunud vastused ühtlasemalt ning iga vastusevariant on esindatud, seega nii mõnegi ettevõtte arvates oli e-arve mõju raamatupidamisele negatiivne või pigem negatiivne. Enim efektiivsust lisav e-arvete kasutuse aspekt on arve dokumenteerimine ja arhiveerimine, mis viitab taaskord paberivabale raamatupidamisele.

Lisaks on tabelitest näha, et e-arveid mitte kasutavate ettevõtete hinnangute kaalutud keskmised on selgelt madalamad, kui e-arveid kasutavate ettevõtete omad. Domineerivad vastused (märgitud tumedas kirjas) on mitte kasutajate puhul „Ei avalda mõju“ või „Mõju pigem positiivne“, kasutajate puhul aga valdavalt „Mõju positiivne“. Töö autori hinnangul võib see tuleneda sellest, et ettevõtted, kus e-arveid ei rakendata, on eeldatavalt võtnud pigem negatiivse hoiaku.

Tabel 2.6. E-arvete mitte kasutajate hinnangud e-arvete mõjust raamatupidamisprotsessile

Hinnang Raamatu- pidamisprotsess	Ettevõtete hinnangud skaalal 1-5					Hinnangute kaalutud keskmine
	Mõju negatiivne	Mõju pigem negatiivne	Ei avalda mõju	Mõju pigem positiivne	Mõju positiivne	
Arve kohale toimetamine, kättesaadavus	5 (5%)	9 (9%)	30 (31%)	31 (31%)	24 (24%)	3,61
Arve kajastamine raamatupidamises	4 (4%)	9 (9%)	26 (26%)	35 (36%)	25 (25%)	3,69
Arve kinnitamine	3 (3%)	9 (9%)	38 (39%)	25 (25%)	24 (24%)	3,59
Arve dokumenteerimine ja arhiveerimine	2 (2%)	13 (13%)	20 (20%)	33 (34%)	31 (31%)	3,79
Vigade esinemine	3 (3%)	15 (15%)	40 (41%)	28 (28%)	13 (13%)	3,33
Arve hilisem kasutamine, infovahetus	4 (4%)	10 (10%)	28 (28%)	40 (41%)	17 (17%)	3,57

Allikas: Autori koostatud, aluseks uuringu tulemused, n=99

Ettevõtetest, kus e-arveid ei kasutata, ligikaudu 36% küsitluses osalenutest vastasid küsimusele „Kas Teie organisatsioonil on tulevikus plaan üle minna e-arvete süsteemile?“, et nad plaanivad kindlasti e-arveid kasutama hakata. Umbes pooled vastanutest (53%) ei olnud veel seisukohta võtnud ning ülejäänud 11% olid kindlad, et nende ettevõttes e-arvete süsteemile üle ei minda.

Läbiviidud uuringu kolmanda osa eesmärgiks oli selgitada Eesti ettevõtete hoiak paberivabasse raamatupidamisse. Ettevõtete raamatupidamises kasutusel olevast paberihulgast annab ülevaate tabel 2.7. (nii vastuste esinemissagedusena kui protsentides), kus küsitluse koostaja palus vastajatel hinnata, kuidas organisatsiooni igapäevatoos vastavaid dokumente kasutatakse. Selgus, et paljudes ettevõtetes mitmeid dokumente ei kasutatagi. Tervelt kolmandik (32%) ei kasuta oma igapäevatoos saatelehti, 22 ettevõtet vastasid, et nende igapäevatoos puuduvad (üleandmis-vastuvõtmis)aktid ning 8% vastanutest ei kasuta palgalehti ja –lipikuid.

Tabel 2.7. Ettevõtete hinnang organisatsiooni dokumentide kasutuse kohta igapäevatoos

Hinnang Dokumendid	Ettevõtete hinnangud skaalal 0-5						Hinnangute kaalutud keskmine
	Ei kasuta selliseid dokumente	Ainult paber-kandjal	Pigem paber-kandjal	Nii arvutis kui paber-kandjal	Pigem arvutis	Ainult arvutis	
Müügiarved	1 (1%)	7 (4%)	7 (4%)	78 (44%)	32 (18%)	52 (29%)	3,63
Ostuarved	0 (0%)	16 (9%)	24 (14%)	84 (47%)	21 (12%)	32 (18%)	3,16
Saatelehed	56 (32%)	22 (12%)	20 (11%)	51 (29%)	15 (8%)	13 (8%)	1,92
Aktid	22 (12%)	16 (9%)	23 (13%)	68 (39%)	25 (14%)	23 (13%)	2,72
Palgalehed ja -lipikud	14 (8%)	6 (3%)	9 (5%)	43 (24%)	36 (20%)	69 (40%)	3,63
Kuluaruanded	8 (5%)	20 (11%)	23 (13%)	57 (32%)	34 (19%)	35 (20%)	3,10
Deklaratsioonid	3 (2%)	3 (2%)	6 (3%)	42 (24%)	37 (21%)	86 (48%)	4,06
Avaldused	5 (3%)	21 (12%)	24 (13%)	70 (40%)	27 (15%)	30 (17%)	3,03
Lepingud	0 (0%)	10 (5%)	17 (10%)	94 (53%)	33 (19%)	23 (13%)	3,24

Allikas: Autori koostatud, aluseks autori poolt läbiviidud uuringu tulemused, n=177

Tabelit 2.7. analüüsid saab järeldada, et dokumentide lõikes valiti enamjaolt kõige rohkem vastuseks „Kasutame nii arvutis kui paber-kandjal“ või „Kasutame ainult arvutis“ (vastused märgitud tumedas kirjas). Praktiliselt kõikide dokumentide puhul on hinnangu kaalutud keskmiseks „3“ või enam. See on indikatsioon sellest, et Eestis kasutatakse dokumente nii paber-kandjal kui arvutis ning üha enam liigutakse digidokumentide poole. Saatelehtedel ja aktidel on ainukesena kaalutud keskmine alla kolme, mis võib olla tingitud sellest, et antud dokumentide puhul valisid paljud uuringus osalejad vastuseks „Ei kasuta selliseid dokumente“, mis toob keskmist allapoole.

Ettevõtte paberite kasutust saab kirjeldada ka arhivaalide abil. Töö peatükis 1.3. selgus, et digidokumentide arhiveerimisele sätestatud seadused ei erine oluliselt paber-kandjal olevate dokumentide arhiveerimisega. 2016. aastal on eelnõus seadus, mis isegi soodustab digidokumentide kasutust. Tabel 2.8. annab ülevaate uuringu küsimuse „Kus Te oma

organisatsiooni dokumente arhiveerite?“ vastustest. Küsimusele oli võimalik valida mitu vastusevarianti ning lisaks oli ka variandiks „Muu“, kuhu vastaja sai vabas vormis vastuse kirjutada, seetõttu on töö autor toonud välja vastuste esinemissagedused (kordades).

Antud küsimuse vastusevariandid saab laias laastus jaotada kaheks – paberitega seonduv ning digitaalne arhiveerimine. Neid omavahel võrreldes saab kokkuvõttes öelda, et paberkandjal arhiveerimine (kokku 145 vastust) on mõnevõrra populaarsem, kui pilveteenuse/ tarkvara kasutamine või dokumentide hoidmine serveris/kõvakettal (kokku 135 vastust). Võttes arvesse eelnõus olevat raamatupidamisseaduse muudatust (kirjeldatud lähemalt peatükis 1.3), siis autori hinnangul tõenäoliselt osakaalud peagi muutuvad ning digitaalne arhiveerimine muutub populaarsemaks.

Tabel 2.8. Arhivaalide hoidmine

Dokumentide arhiveerimine		Esinemis- sagedus (korda)
Hoiame arhivaale kontoris/laos	Paberitega seonduv	132
Ostame sisse arhiveerimis- ja/või laoteenust		12
Muu: Pärast aastaaruande koostamist tagastatakse dokumendid kliendile		1
Hoiame arhivaale serveris/kõvakettal	Digitaalne	90
Kasutame arhiveerimiseks pilveteenust		42
Muu: Dokumendihaldustarkvaras		1
Muu: Spetsiaalses arhiivi tarkvaras		1
Muu: Osad dokumendid raamatupidamisprogrammis		1

Allikas: Autori koostatud, aluseks autori poolt läbiviidud uuringu tulemused, n=177

Kõikidel uuringus osalejatel palus töö autor hinnata skaalal 1-5, mis on vastanute organisatsiooni seisukohast paberivaba raamatupidamise eelisteks. Vastustest selgus, et paberivaba raamatupidamise kindlateks eelisteks on mugavus, kiirus, lihtsus, keskkonnasäästlikkus ja informatsiooni kiire liikumine – nende aspektide puhul vastati enim „On eeliseks“. Tulemused on toodud tabelis 2.9. (nii vastuste esinemissagedusena kui protsentides).

„Pigem ei ole eeliseks“ ja „Ei ole eeliseks“ vastusevariante valiti enim (kokku 19% vastanutest) kindlustunde ja konfidentsiaalsuse osas. Töö autor on seisukohal, et kuna paberivaba raamatupidamine on ettevõtete jaoks pigem uus, siis ei ole ettevõtted selle

turvalisuses täielikult kindlad ning seega ka leiavad, et tegemist ei ole paberivaba raamatupidamise eelisega. Samu vastusevariante valiti ka rahalise kokkuhoiu osas (kokku 16% vastanutest), seega saab taaskord järeldada, et ettevõtted eelistavad mugavust, kiirust ja keskkonnasäästlikku tegevust rahalisele kokkuhoiule.

Tabel 2.9. Ettevõtete hinnang paberivaba raamatupidamise eeliste kohta

Aspekt	Ettevõtete hinnangud skaalal 1-5					Hinnangute kaalutud keskmine
	Ei ole eeliseks	Pigem ei ole eeliseks	Nii ja naa	Pigem on eeliseks	On eeliseks	
Mugavus	8 (5%)	11 (6%)	21 (12%)	55 (31%)	82 (46%)	4,08
Kiirus	5 (3%)	17 (10%)	16 (9%)	54 (30%)	85 (48%)	4,11
Lihtsus	8 (5%)	15 (8%)	35 (19%)	56 (32%)	63 (36%)	3,85
Kindlustunne, konfidentsiaalsus	10 (6%)	24 (13%)	53 (30%)	53 (30%)	37 (21%)	3,47
Rahaline kokkuhoid	13 (7%)	16 (9%)	44 (25%)	56 (32%)	48 (27%)	3,62
Keskkonnasäästlikkus	3 (2%)	4 (2%)	14 (8%)	50 (28%)	106 (60%)	4,42
Informatsiooni kiire liikumine	5 (3%)	12 (7%)	24 (13%)	41 (23%)	95 (54%)	4,18

Allikas: Autori koostatud, aluseks autori poolt läbiviidud uuringu tulemused, n=177

Sarnaselt eelistele, palus töö autor kõikidel uuringus osalejatel hinnata skaalal 1-5 paberivaba raamatupidamise puuduseid ning selle rakendamise takistusi. Vastustest selgus, et enim arvatakse paberivaba raamatupidamise takistuseks olevat tarkvara, informatsiooni ning kogemuste, oskuste ja teadmiste puudus. Taaskord tuleneb see autori hinnangul sellest, et kuna ettevõtetes paberivaba raamatupidamist veel ei rakendata või on alles juurutamisel, siis ei ole ettevõtetel sellega seoses veel piisavalt kogemust. Tulemused on toodud tabelis 2.10. (nii vastuste esinemissagedusena kui protsentides).

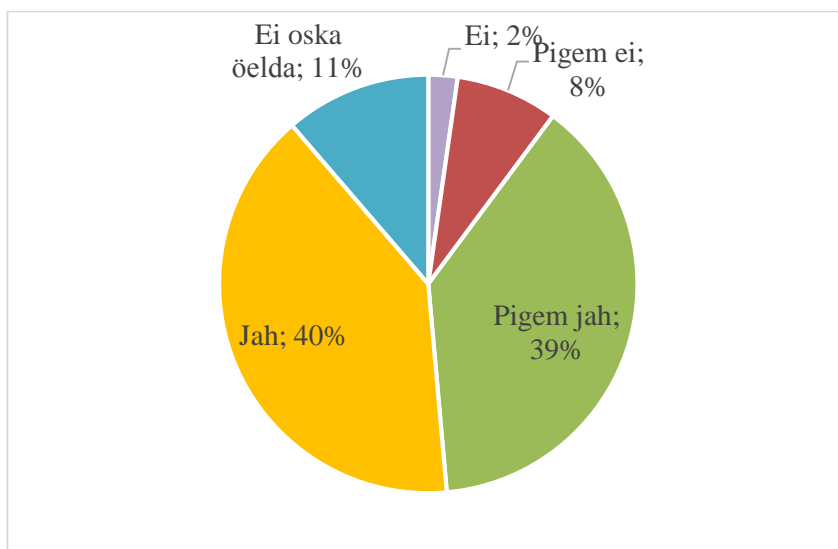
Ligi pooled (kokku 54%) vastanutest olid arvamusel, et seadusandlus ei ole/pigem ei ole paberivaba raamatupidamise puuduseks. Ligi kolmandik (kokku 35%) leidsid, et riigi initsiatiivi puudus ei ole/pigem ei ole paberivaba raamatupidamise rakendamise takistuseks.

Tabel 2.10. Ettevõtete hinnang paberivaba raamatupidamise puuduste kohta

Aspekt	Ettevõtete hinnangud skaalal 1-5					Hinnangute kaalutud keskmine
	Ei ole puuduseks	Pigem ei ole puuduseks	Nii ja naa	Pigem on puuduseks	On puuduseks	
Seadusandlus	49 (28%)	46 (26%)	52 (29%)	22 (12%)	8 (5%)	2,40
Tarkvara puudus	35 (20%)	39 (22%)	23 (13%)	52 (29%)	28 (16%)	2,99
Informatsiooni puudus	38 (21%)	48 (27%)	32 (19%)	45 (25%)	14 (8%)	2,71
Kogemuste, oskuste ja teadmiste puudus	30 (17%)	46 (26%)	31 (18%)	57 (32%)	13 (7%)	2,87
Riigi initsiatiivi puudus	32 (18%)	30 (17%)	52 (29%)	47 (27%)	16 (9%)	2,92

Allikas: Autori koostatud, aluseks autori poolt läbiviidud uuringu tulemused, n=177

Küsimusele „Kas Te sooviksite paberkandjal olevate dokumentide hulka vähendada?“ ligi kolmveerand vastasid jaatavalt. 11% ei osanud seisukohta võtta, 8% olid arvamusel, et ettevõtte pigem ei soovi ning kõigest 2% vastasid, et nad ei soovi kindlasti paberdokumentide hulka vähendada. Vastused on toodud joonisel 2.1.

Joonis 2.1. Ettevõtete hinnangud tulevikus paberdokumentide vähendamise kohta

Allikas: Autori koostatud, aluseks autori poolt läbiviidud uuringu tulemused, n=177

Küsimuse „Kellelt peaks Teie arvates organisatsioonisisene initsiatiiv paberivaba raamatupidamise rakendamiseks tulema?“ vastused on toodud tabelis 2.11. Võimalik oli valida mitu vastusevarianti, seega on töö autor toonud vastused esinemissageduse järgi. Vastustest selgus, et organisatsioonisisene initsiatiiv paberivaba raamatupidamise rakendamiseks peaks tulema kogu kollektiivilt (97 vastust).

Populaarseks osutus ka arvamus, et eestvedajaks peaks olema kõrgem juhtkond – 69 vastajat arvasid, et tegevjuht ning 65, et juhatuse ja/või nõukogu liige võiks paberivaba raamatupidamist arendada. Sama populaarne oli arvamus, et initsiatiiv peaks tulema finantsosakonnast – 68 vastajat arvasid, et finantsjuht, ning 68 leidsid, et raamatupidaja peaks antud protsessi eest vedama. Vastusevariandi „Muu“ all toodi täiendavaks selgituseks, et initsiatiiv peaks tulema kontserni ettevõttelt või pearaamatupidajalt ning 2 ettevõtet märkisid, et nad ei näe selleks vajadust.

Tabel 2.11. Initsiatiiv paberivaba raamatupidamise rakendamiseks

Initsiatiiv paberivabaks raamatupidamiseks	Esinemis-sagedus (korda)
Kogu kollektiiv	97
Tegevjuht	69
Finantsjuht	68
Raamatupidaja	66
Juhatuse ja/või nõukogu liige	65
Muu	4

Allikas: Autori koostatud, aluseks autori poolt läbiviidud uuringu tulemused, n=177

Töö autor lisas küsimustiku viimaseks punktiks lahtri, kuhu vastajaid said vabas vormis täiendavalt oma mõtteid kirjutada. Saamaks teada täiendavaid asjaolusid uuritava objekti kohta, on järgnevalt välja toodud mõned vastajate kommentaarid paberivaba raamatupidamise kohta:

- „Meie asutus menetleb ostuarveid NAV-is, s.t ostuarved liiguvad e-posti teel arve menetlejani, kes registreerib selle dokumendihalduses ja sisestab NAV-i. Programmid on omavahel seotud. Edasi liigub ostuarve NAV-is dokumendi viseerijateni, seega me ei kasuta otseselt e-arveid, kuid menetleme neid siiski elektroonselt. Tulevikus, kui NAV suudab vastu võtta e-arveid, me kindlasti võtame selle kasutusele.“

- „Täna keskendutakse väga palju ainult e-müügi- ja e-ostuarvetele. Peaaegu üldse pole tähelepanu pööratud muude raamatupidamise algdokumentide arhiveerimisest e-keskkonnas (näiteks – kas skanneeritud kviitung, mis on pearaamatu kande aluseks, on algdokument või mitte?). Selliseid näiteid on lõputult.“
- „Väikeettevõttes on mugavam kõikidel töötajatel ligi pääseda vajalikele dokumentidele, kui need on paber kandjal.“
- „Peamine põhjus, miks me pole veel e-arvetele üle läinud, on kulukohtade määramine ostuarvetel.“
- „Põhiline puudus on organisatsiooni/firma juht- ja tegevisikute oskamatus, ajapuudus ja laiskus paberivaba raamatupidamist igapäevaselt teostada.“
- „Niikaua kuni ettevõttel on raamatupidamiseks ostutšekid ning arved paberil, senikaua ei oma suurt tähtsust, kas arve on väljastatud paberil või digitaalselt, sest raamatupidaja peab tegelema paber kandjal arvetega ning ettevõtte omalt poolt kas sisse skanneerima või kohale toimetama. Juhul, kui paberarvete kogus mahub kõi dikusse, ei ole otseselt vajadust jälgida, et enamus oleks arved digitaalselt.“
- „Paberivaba raamatupidamine ei ole kokkuhoid nagu arvatakse, vaid vastupidi – toob sisuliselt suuri täiendavaid kulusid veelgi juurde ja sellega tehakse väikeettevõtjate elu raskemaks. Milleks tahetakse lõhkuda toimivat süsteem? Iga ettevõtjal peaks olema ka enda otsustada, kas paberivaba või mitte. 2-3 müügiarve pärast ja alla 10 ostuarve puhul ei ole vaja küll sellist süsteemi. Ja kes garanteerib konfidentsiaalsuse?“
- „Äriühendused ei soovi minna üle e-arvetele. Seetõttu tuleb enamus arveid digitaliseerida ja see on suhteliselt kallis.“
- „Paberivabasid müügiarveid raske kasutada, kui tehakse arveid välismaale. Läti ja Hollandi kliendid ei tunnista isegi meie digipangaväljavõtteid ja nõuavad PDF-faile. Eestisse müügiarveid pole teinud.“
- „(Elu-)kogemused on näidanud, et kui kõike kontrollib vaid arvuti, on segadusi väga raske hiljem vältida ja kontrollida. Lisaks koostavad programme it-inimesed, mitte finantsjuhid ja/või raamatupidajad ja sellest tulenevalt on süsteemid väga paindumatud ja eluvõõrad. Lõpuks ja kõige olulisemaks põhjuseks on ju vaid teatud ametkonna vajadus lihtsustada oma kontrolli, aga mitte raamatupidamist.“
- „Lisan, et oleme alustanud e-arvete juurutust 5 aastat tagasi, omal initsiatiivil. Sel aastal oleme jõudnud nii kaugele, et kasutame ostuarvete vastuvõtmiseks ja arhiveerimiseks

Omniva e-arvete süsteemi (endine eAk), kuid info sisestatakse raamatupidamistarkvarasse käsitsi. Põhjuseks see, et Hansa Finacial ei ole suutnud e-arvete vastuvõtmist oma süsteemis tänaseni tööle panna. Raamatupidamise tarkvara pole me välja vahetanud, kuna oleme rahvusvahelise kontserni ettevõtte ja tarkvara on kasutusel kogu kontsernis. Seega oleme laulatatud Hansaga. Müügiarveid saadame klientidele PDF kujul e-postiga.“

- „Sellega, et riik jälle sunnib vägivaldselt e-arvetele üleminekut, on takistuseks – tekib tõrge. Tundub, et keegi saab jälle teenida selle pealt, kellegi onupojale on see majanduslikult kasulik. Minul, kellel on vähe paberimajandust, peab tegema enda väiksest sissetulekust suuri kulutusi, et riik saaks kontrollida ettevõtjaid. Kõik üleminekud peaksid olema sujuvad ja vabatahtlikud. Paljud väikeettevõtjad ei valda eriti arvutit, et kõige sellega ise hakkama saada, seega peavad palkama kellegi, kes nende eest selle töö ära teeks, tekib kulu ja järelkult arve jõuab ka hiljem kohale.“
- „Kui saaks praktilisi soovitusi raamatupidamise ümberkorraldusel ning programmide valmidust e-arvete kajastamisel ning kui e-arvete kasutamine ei kaasaks lisatasusid, siis oleks nende kasutamine juba mõeldav.“
- „Vähem paberit ja hoiame loodust.“
- „Meil on paberdokumentid vastavalt dokumendi liigile eraldi kaustades ja ajalises järjekorras ning nendega on lihtne toimetada. Deklaratsioonide puhul on lihtsam, kui vastavad andmed on laua ees paberil, et saaks näpuga järge pidada. Samas arvete saatmine käib meili teel, kuid prindime kõik välja.“

Uuringus osalenute vabas vormis kirjutatud vastuseid analüüsid on töö autor arvamusel, et valdav osa on võtnud paberivaba raamatupidamise ja e-arvete suhtes pigem negatiivse hoiaku. Ollakse ebakindlad konfidentsiaalsuse suhtes ning leitakse, et vähete dokumentide korral on lihtsam jätkata majandamist paberkandjal, kui et juurutada uus süsteem. Samuti on ka uus süsteem kallis. Samas aga on nii mõnedki vastajad arvamusel, et kui riik toetaks sujuvat üleminekut, oleks see isegi mõeldav.

2.3. Arutelu, järeldused ja ettepanekud

Bakalaureusetöö peatükis 2.2. andis autor ülevaate läbiviidud uuringu tulemustest ning analüüsis saadud vastuseid. Järgnevalt võrdleb autor uuringu tulemusi ekspertide hinnangu ning varasemalt teistes riikides läbiviidud uuringute tulemustega. Lisaks annab autor hinnangu paberivaba raamatupidamise rakendamise ning arenguvõimaluste kohta Eesti ettevõtetes.

Bakalaureusetöö koostamisel ei selgunud, et e-arvetele ning paberivabale raamatupidamisele oleks seadusega sätestatud erinõudeid. Nõuded dokumenteerimisele ning arhiveerimisele on sarnased igale raamatupidamise algdokumendile. 2016.aasta keskpäigast peaks kehtima hakkama seadus, mis lausa soodustab paberivaba raamatupidamist. Läbiviidud uuringu tulemustest saab järeldada, et suur osa vastanutest on sellest ka teadlikud. Uuringus osalejate hinnanguid analüüsid selgus, et seadusandlust ja riigipoolset initsiatiivi ei peeta paberivaba raamatupidamise rakendamisel puuduseks või takistuseks.

Läbiviidud uuringu ühes osas uuris autor ettevõtete suhtumist e-arvetesse. Selgus, et e-arvete süsteemile üle läinud ettevõtted (44% vastanutest) tõid põhjuseks peamiselt süsteemi mugavuse ja kiiruse. Samas e-arveid mitte kasutavad ettevõtted (56% vastanutest) tõid mitte ülemineku põhjuseks enamjaolt välja vajaduse, tarkvara, teadmiste ja oskuste puuduse. Töö esimeses peatükis on toodud peamiseks e-arvete eelisteks lihtsus, ülevaatlikkus ja kiire informatsiooni liikumine süsteemis. Puudusteks on süsteemide ja tarkvarade kehv seadistus ning ressursside puudus. Seega on teoreetilise osa ja uuringute tulemuste vahel nähtav seos.

Mittetulundusühingu AIIM poolt läbiviidud uuringu tulemustest selgus, et saabuvate arvete osas pisut üle poolte on digitaalsed (31% PDF-arved, 22% e-arved) ning ülejäänud mitte (32% paberarved, 15% faksitud arved), seega jagunemine on peaaegu pooleks. Sama tulemuseni jõudis ka autor läbiviidud uuringu tulemusi analüüsid. Selgus, et enamus ettevõttes käitlemisel olevaid dokumente kasutatakse nii paberkandjal kui arvutis.

Adobe Systems Incorporated'i poolt läbiviidud uuringu tulemustest kajastus, et USA ettevõtetel oli negatiivne hoiak kõigesse, mis puudutab paberdokumente. Taoline suhtumine on ka Eesti ettevõtetes. Koguni 79% vastanutest kavatsevad kindlasti või suure tõenäosusega tulevikus paberkandjal olevate dokumentide hulka vähendada, 11% vastanutest ei olnud seisukohta võtnud ning vaid 10% ei soovi paberkasutust ettevõttes vähendada.

Töö esimeses peatükis on toodud üheks paberivaba raamatupidamise ning digitaliseerimise mittetoimimise põhjuseks koostöö puudulikkus. Ettevõttes puudub selge initsiatiiv ning eestvedaja, kes uuendused läbi viiks ning vastutuse võtaks. Taaskord on

võimalik tuua paralleelsele autori poolt läbiviidud uuringuga. Eesti ettevõtetes ollakse enamjaolt arvamusel, et initsiatiiv paberivaba raamatupidamise rakendamiseks peaks tulema kogu kollektiivilt – kindel eestvedaja puudub.

Ilmnes, et nii ekspertide hinnangul kui ka läbiviidud uuringute põhjal, Eestis ja mujal maailmas, on hetkeseis sarnane. Valmisolek paberivabale raamatupidamisele on kindel, kuid numbrid näitavad, et paberdokumentide kasutus on endiselt lai. Kuigi kogu paberivaba protsess vähendab kulutusi ja võimaldab keskenduda ettevõtte põhitegevusele ja kasumi maksimeerimisele, siis ei ole ettevõtted endiselt täielikult paberivabale majandamisele üle läinud. Uuringu tulemustele tuginedes kerkibki põhiliseks murekohaks autori hinnangul see, miks ettevõtted viimast sammu ei tee.

Kokkuvõtvalt võib välja tuua järgmised paberivaba raamatupidamise mitterakendamise põhjused:

- teadmiste, oskuste ja kogemuste puudus;
- uue süsteemi rakendamise kõrge maksumus;
- uue süsteemi rakendamise keerukus;
- konservatiivsus ja innovatiivsuse puudumine.

Arenguvõimalusena näeb autor, et kuna paberi kasutamine on ka üks riigi huvidest (nt keskkonnasäästlikkus), võiks tulla rohkem toetust avaliku sektori poolt. Initsiatiivi seaduse muudatusega on riik juba üles näidanud, mis on autori hinnangul positiivne, kuid mitte piisav. Avaliku sektori võimuses võiks olla ühest küljest finantsilise toe pakkumine, teisalt aga ka koolituste ja teadmiste pakkumine.

Samas on ka vajalik, et ettevõtted ise oleksid koostööaltid ning avatud innovatiivsusele. Mõistagi on üsna keeruline täiesti uut süsteemi kasutusele võtta, kuid nii võib kogu ettevõtte tegevus pikas perspektiivis ennast ammendada. Võib-olla peaksid ettevõtted oma suhtumist ja hoiakut muutma ning otsima erinevaid võimalusi hetkeseisu parandamiseks.

KOKKUVÕTE

Raamatupidamiskohustuslaseks on iga juriidiline isik, seega on ettevõtete jaoks oluline, et raamatupidamine oleks üles ehitatud efektiivselt. Üheks selliseks võimaluseks on paberivaba raamatupidamine, kus kogu dokumentatsioon on digitaalne ning paber kandjal olevad dokumendid puuduvad. Kõik ettevõtte arved saadakse ning saadetakse e-arvetena, kogu allkirjastamine ning kinnitamine käib digitaalselt.

Töö uurimisobjektiks oli paberivaba raamatupidamine Eesti ettevõtetes. Töö eesmärgiks oli selgitada paberivaba raamatupidamise rakendamine ning Eesti ettevõtete valmisolek selleks. Eesmärgi saavutamiseks püstitas autor viis uurimisülesannet. Uurimisülesannete täitmiseks töötas autor läbi mitmeid erinevaid allikaid – artikleid, õigusakte, uuringuid ning samuti viis autor läbi ka ise uuringu Eesti ettevõtete seas.

Esimeses peatükis käsitleti paberivaba raamatupidamise ja e-arvete olemust, toodi välja nende poolt- ja vastuargumendid, anti ülevaade paberivaba raamatupidamist reguleerivatest õigusaktidest ning kirjeldati, missugune on paberivaba raamatupidamine teistes riikides. Selgus, et peamiseks eelisteks toodi välja raha- ning ajasääst. Samas aga enimmainitud murekohtadeks olid ettevõtte varasemate kogemuste, oskuste ning teadmiste puudus. Samuti oldi arvamisel, et ühelt süsteemilt teisele üleminek on kulukas. Paberivaba raamatupidamist takistavaid õigusakte töö autor ei tuvastanud. Selgus, et 2016.aasta teises pooles hakkab kehtima seadus, mis isegi soodustab paberivaba raamatupidamist.

Teises peatükis analüüsiti läbiviidud uuringut Eesti ettevõtetes. Küsitluse kaudu selgitas autor, missugune on Eesti ettevõtete hoiak paberivaba raamatupidamisse ja e-arvetesse, kui palju seda rakendatakse ning missugused on tulevikuplaanid. Uuringus osalenud Eesti ettevõtetes on samasugune arusaam paberivabast raamatupidamisest, selle eelistest ja puudustest nagu on selgunud ka varasemalt teistes riikides läbiviidud küsitluses ning nagu on toodud ka erinevates teadusartiklites. Uuringu tulemusena selgus, et paberite kasutus on Eesti ettevõtetes endiselt lai ning pigem isegi ülekaalus. Samas aga üle poolte soovivad tulevikus oma paberdokumentide hulka vähendada. Sarnaselt spetsialistide arvamusele, on ka Eesti

ettevõtetes suurimaks paberivaba raamatupidamise rakendamise takistuseks ressursside puudus.

Uuringu tulemuste analüüsimisel leidis autor mitmeid arenguvõimalusi, mis võiks aidata kaasa paberivaba raamatupidamise rakendumisele ning atraktiivsusele:

- 1) avaliku sektori finantsiline toetus;
- 2) avaliku sektori koolituste ja teadmiste pakkumine;
- 3) ettevõtete koostööhuvi ning avatus innovatiivsusele;
- 4) ettevõtete hoiaku muutmine ning mugavustsoonist väljumine.

Autori hinnangul on Eesti ettevõtted paberivaba raamatupidamiseks valmis ning kui eeltoodud arenguvõimalusi rakendada, realiseeruks see täielikult. Kui riik ning eraettevõtted suudaksid omavahel koostööd teha ning teadmisi vahetada, on autor kindel, et paberivaba raamatupidamine oleks reaalsus. See säästaks loodust, raha ning aega – tänapäeva ühiskonnas on see äärmiselt oluline.

SUMMARY

THE IMPLEMENTATION OF PAPERLESS ACCOUNTING IN ESTONIAN COMPANIES

Kaidi Rannak

Accounting is a part of the company, therefore it is extremely important for accounting to be effective and well-organized. One option to achieve the effectiveness is to implement paperless accounting, where all of the documents are digital. Paperless accounting is not a new phenomenon, but in nowadays' rapidly changing society, it has become more and more relevant. One of the main reasons for the choice of the topic was author's personal interest – if the popularity of paperless accounting is growing, then how does it affect Estonian companies? The topic of the thesis is also relevant due to the amendment of the Accounting Act in 2016, which is supporting the paperless accounting.

The aim of the present thesis is to identify the readiness of implementing the paperless accounting in Estonian companies. In order to achieve it, the author set the following research tasks:

- 1) to provide an overview of the nature and pros and cons of paperless accounting and e-invoices;
- 2) to identify the legislation that regulates paperless accounting in Estonia;
- 3) to research the paperless accounting in other countries;
- 4) to conduct a survey among Estonian companies;
- 5) to analyze and evaluate the attitudes of Estonian companies towards paperless accounting.

The thesis consists of two chapters. The first is a theoretical approach, in which the author gives an overview of the paperless accounting, e-invoices, Estonian legislation and

previously conducted surveys in other countries. In the second chapter, author explains the design and methodology of conducted research in Estonia and gives an overview of the results.

The results of the survey revealed that there are no restrictions by law for implementing the paperless accounting, therefore the Estonian companies are actually ready to put it into practice. Yet the paper is still widely used and there are many obstacles – for example, lack of knowledge, skills and experience, the high cost and complexity of the new system and in author's opinion, Estonian companies are quite conservative.

Based on the results of the research, author identified several development opportunities that might contribute implementation and attractiveness of paperless accounting. As the use of the paper is also a concern of the state (for example, the environment), author finds that there should be more support from the public sector. Perhaps the state is able to offer financial support and also could provide training and knowledge of systems regarding paperless accounting. However, it is also necessary for companies to be cooperative and innovative. It is complicated to commence completely new system, but in the long run, in author's opinion, it is worthwhile.

Author finds that if the recommendations above are taken into consideration and if the state and companies could cooperate, the paperless accounting would be reality. It would certainly save the environment, money and time, which is in today's society almost crucial.

VIIDATUD ALLIKAD

- Adobe Systems Incorporated, Edelman. (2013). Adobe Study: Is Paper Now on the Endangered Species List?
<http://www.adobe.com/aboutadobe/pressroom/pressreleases/201304/040313AdobePaperEndangeredSpeciesStudy.html> (14.12.2015)
- Association for Information and Image Management. (2012). The Paper Free Office – dream or reality?
http://www.aiim.org/pdfdocuments/IW_Paper-free-Capture_2012.pdf (01.05.2016)
- Digiraamatupidaja. (2015). Nõuded algdokumendile on muutumas.
<http://digiraamatupidaja.ee/nouded-algdokumendile-on-muutumas/#.VzobSk3Vw0y> (16.05.2016)
- e-InvoicingBasics. What is e-Invoicing?
<http://www.einvoicingbasics.co.uk/what-is-e-invoicing> (01.05.2016)
- Eesti Maksu- ja Tolliamet. E-arve. <http://www.emta.ee/map?id=26715> (27.11.2015)
- Ernst & Young Baltic AS, Rahandusministeerium. (2014 lõpparuanne). Masinloetavatele e-arvetele üleminek era- ja avaliku sektori vahel (valmisolek ja vajadused). (02.12.2015)
- European Commission. (2015). e-Invoicing. http://ec.europa.eu/growth/sectors/digital-economy/e-invoicing/index_en.htm (04.12.2015)
- Krumwiede, K. R., Swain, M. R., Stocks, K. D. (2003). 10 ways e-business can reduce costs. – *Strategic Finance*. Vol. 85, Issue 1, pp 24-29.
- Käibemaksuseadus. Vastu võetud Riigikogus 10. detsembril 2003.a. – *Riigi Teataja* I, 82, 554.
- Lancaster, F. W. (1978). Toward paperless information systems. – *Academic Press*.
- Marshall, J. (2010). Whatever Happened to the "Paperless" Society? – *Financial Executive*. Vol 26, Issue 2, pp 18-21.

- Nienhuis, J. J., Bryant, C. (2010). E-invoicing 2010 – European market guide.
<http://www.europeanpaymentscouncil.eu/index.cfm/knowledge-bank/other-sepa-information/e-invoicing-2010-european-market-guide/e-invoicing-2010-european-market-guidepdf/> (01.05.2016)
- Raamatupidamis- ja maksuinfoportaal RMP.ee. (2015). Paberivaba raamatupidamine. – *Raamatupidamis- ja maksuinfoajakiri*. (Toim) M. Kurim, jaanuar, lk 5-18.
<http://www.rmp.ee/data/RMPeeSpetsialistA5Jaanuar2015.pdf> (23.11.2015)
- Raamatupidamise seadus. Vastu võetud Riigikogus 20. novembril 2002.a. – *Riigi Teataja I*, 102, 600.
- Raamatupidamise seadus ja tarbijakaitseseaduse muutmise seadus. Seaduseelnõu 15-1741 algatatud kooskõlastamiseks 7. detsembril 2015.a. – *Eelnõude infosüsteem*.
- Research Information Ltd. (2009). The Paperless Office. – *International Journal of Micrographics & Optical Technology*, Vol. 27, Issue 1/2, pp 15-17.
- Statistikaamet. (2015). ER027: Statistilise profiili kuuluvad ettevõtted maakonna ja tegevusala (EMTAK 2008) järgi.
<http://pub.stat.ee/px-web.2001/Database/Majandus/10Majandusüksused/045Ettevetjad/045Ettevetjad.asp> (01.05.2016)
- Statistikaamet. (2015). Majanduslikult aktiivsed ettevõtted töötajate arvu järgi, aasta.
<https://www.stat.ee/68771> (01.05.2016)
- Tammeraja, M. (2013). Raamatupidamine paberivabaks praktikum
<http://www.konverentsid.ee/wp-content/uploads/2012/11/margus-tammeraja-raamatupidamine-paberivabaks.pdf> (30.11.2015)
- West, S. (2009). Pure e-invoicing: perceived and real obstacles uncovered.
<http://www.sharedserviceslink.com/article/pure-e-invoicing-perceived-and-real-obstacles-uncovered> (05.12.2015)
- Williams, M. (2014). 5 Advantages Of Paperless Office Software For Accounting Departments.
<http://blog.docuware.com/document-management/5-advantages-of-paperless-office-software-for-accounting-departments> (28.11.2015)
- Yilmaz, K. (2013). Comparison of Quantitative and Qualitative Research Traditions: epistemological, theoretical, and methodological differences. – *European Journal of Education*, Vol. 48, Issue 2, pp 311-315.

LISAD

Lisa 1. Ankeetküsitlus: Paberivaba raamatupidamine Eesti ettevõtetes

Lugupeetud vastaja!

Tänapäeva ärimaastik on väga innovatiivne ning tehnoloogiapõhine. Oma ettevõtte toimimise efektiivsemaks muutmiseks on üheks võimaluseks tegevuse automatiseerimine. Üha enam ettevõtteid terves maailmas kolivad üle veebi, kus toimub kogu organisatsiooni raamatupidamine - alates dokumentide loomisest ning lõpetades arhiveerimisega.

Käesolev uuring on koostatud Tallinna Tehnikaülikooli kolmanda kursuse tudengi - Kaidi Rannak - poolt bakalaureusetöö raames. Lõputöö eesmärgiks on välja selgitada paberivaba raamatupidamise populaarsus, võimalikkus ning hetkeolukord Eesti ettevõtetes.

Uuringu läbiviimiseks on koostatud küsimustik, mille täitmine võtab aega orienteeruvalt kuni 10 minutit. Teie ettevõtte nime ei küsita ning tulemusi kasutatakse üldistatud kujul. Soovi korral saadame Teile kokkuvõtte uuringu tulemustest.

Täiendavate küsimuste puhul võtke palun kindlasti ühendust meili teel -

kaidirannak@hotmail.com.

Oleme Teile tänulikud uuringus osalemise eest! Küsimustiku täitmiseks palun klikkige "Jätka".

** Kohustuslik*

Organisatsiooni iseloomustavad küsimused

1. Kui kaua on Teie organisatsioon tegutsenud? * Märkige ainult üks vastus.

- 0-5 aastat
- 6-10 aastat
- 11-15 aastat
- Rohkem kui 15 aastat

Lisa 1 järg. Ankeetküsitlus: Paberivaba raamatupidamine Eesti ettevõtetes

2. Mis on Teie organisatsiooni personali arv? * Märkige ainult üks vastus.

- Vähem kui 10 töötajat
- 10 kuni 49 töötajat
- 50 kuni 249 töötajat
- 250 ja enam töötajat

3. Kus maakonnas asub Teie organisatsiooni peakontor? *

Vastusevariandid tähestikulises järjekorras. Märkige ainult üks vastus.

- Harju maakond
- Hiiu maakond
- Ida-Viru maakond
- Jõgeva maakond
- Järva maakond
- Lääne maakond
- Lääne-Viru maakond
- Pärnu maakond
- Põlva maakond
- Rapla maakond
- Saare maakond
- Tartu maakond
- Valga maakond
- Viljandi maakond
- Võru maakond

4. Mis on Teie organisatsiooni peamine tegevusvaldkond? *

Valik tugineb Eesti Statistikaameti klassifikatsioonile. Märkige ainult üks vastus.

- Põllumajandus, metsamajandus ja kalapüük
- Mäetööstus
- Töötlev tööstus
- Elektrienergia, gaasi, auru ja konditsioneeritud õhuga varustamine

Lisa 1 järg. Ankeetküsitlus: Paberivaba raamatupidamine Eesti ettevõtetes

- Veevarustus; kanalisatsioon, jäätme- ja saastekäitlus
- Ehitus
- Hulgi- ja jaekaubandus; mootorsõidukite ja mootorrataste remont
- Veendus ja laondus
- Majutus ja toitlustus
- Info ja side
- Finants- ja kindlustustegevus
- Kinnisvaraalne tegevus
- Kutse-, teadus- ja tehnikaalne tegevus
- Haldus- ja abitegevused
- Avalik haldus ja riigikaitse; kohustuslik sotsiaalkindlustus
- Haridus
- Tervishoid ja sotsiaalhoolekanne
- Kunst, meelelahutus ja vaba aeg
- Muud teenindavad tegevused

5. Mis majandustarkvara(sid) Te organisatsioonis kasutate? * Märkige kõik sobivad.

- Directo
- Merit
- Hansa
- Eeva
- Taavi
- Fujitsu
- Microsoft
- Muu:

E-arvete kasutus

E-arve (või ka digiarve) on elektrooniline dokument, mis luuakse, edastatakse, kirjendatakse ja säilitatakse elektroonilises keskkonnas, st millega toimetamine toimub algusest lõpuni elektrooniliselt. Digiarve koosneb tavaliselt andmefailist (XML) ja pildifailist (PDF).

Lisa 1 järg. Ankeetküsitlus: Paberivaba raamatupidamine Eesti ettevõtetes

Allikas: <http://www.emta.ee/map?id=26715>

6. Kas Teie organisatsioon kasutab e-arveid? * Märkige ainult üks vastus.

- Jah Edasi küsimuse 7 juurde.
- Ei Edasi küsimuse 10 juurde.

7. Palun nimetage e-arvete süsteemile ülemineku põhjuseid: * Märkige kõik sobivad.

- Mugavus
- Ligipääsetavus
- Kiire ettevõttesisene informatsiooni jagamine
- Rahaline kokkuhoid
- Ettevõtte poliitika näeb ette
- Muu:

8. Palun hinnake, kuidas e-arvete süsteemile üleminek on mõjutanud Teie organisatsiooni raamatupidamisprotsessi: * Märkige ainult üks vastus rea kohta.

Hinnata skaalal:

1 – Mõju negatiivne (ebaefektiivne); 2 – Mõju pigem negatiivne (ebaefektiivne); 3 – Ei avalda mõju; 4 – Mõju pigem positiivne (efektiivne); 5 – Mõju positiivne (efektiivne)

- ... Arve kohale toimetamine, kättesaadavus
- ... Arve kajastamine raamatupidamises
- ... Arve kinnitamine
- ... Arve dokumenteerimine ja arhiveerimine
- ... Vigade esinemine
- ... Arve hilisem kasutamine, infovahetus

Lisa 1 järg. Ankeetküsitlus: Paberivaba raamatupidamine Eesti ettevõtetes

9. Palun hinnake, kui suur osakaal on e-arvetel Teie ettevõtte: * Märkige ainult üks vastus rea kohta.

	~25%	~50%	~75%	~100%
Ostuarvetest
Müügiarvetest

Edasi küsimuse 13 juurde.

10. Palun nimetage e-arvete süsteemile mitte ülemineku põhjuseid: * Märkige kõik sobivad.

- Ei näe vajadust
- Teadmiste/oskuste puudus
- Tarkvara puudus
- Suur rahaline väljaminek
- Muu:

11. Palun hinnake, kuidas e-arvete süsteemile üleminek võiks mõjutada Teie organisatsiooni raamatupidamisprotsessi: * Märkige ainult üks vastus rea kohta.

Hinnata skaalal:

1 – Mõju negatiivne (ebaefektiivne); 2 – Mõju pigem negatiivne (ebaefektiivne); 3 – Ei avalda mõju; 4 – Mõju pigem positiivne (efektiivne); 5 – Mõju positiivne (efektiivne)

- ... Arve kohale toimetamine, kättesaadavus
- ... Arve kajastamine raamatupidamises
- ... Arve kinnitamine
- ... Arve dokumenteerimine ja arhiveerimine
- ... Vigade esinemine
- ... Arve hilisem kasutamine, infovahetus

Lisa 1 järg. Ankeetküsitlus: Paberivaba raamatupidamine Eesti ettevõtetes

12. Kas Teie organisatsioonil on tulevikus plaan üle minna e-arvete süsteemile? * Märkige ainult üks vastus.

- Jah, kindlasti
- Võib-olla, ei oska öelda
- Ei

Edasi küsimuse 13 juurde.

Paberivaba raamatupidamine

Paberivaba raamatupidamine on raamatupidamine, kus tarkvarad asuvad veebis ning süsteemile on ligipääs igal pool, kus eksisteerib internetiühendus. Dokumentide käitlemiseks kasutatakse erinevaid tarkvaralisi e-lahendusi, mille abil neid digitaliseeritakse, saadetakse kinnitusringile, liidestatakse majandustarkvaraga, konteeritakse ning arhiveeritakse. Kogu raamatupidamine on arvutipõhine ning paberit ei kasutata.

Allikas: <http://www.rmp.ee/epood/tasutaraamatud/raamatupidamine/1120?HL=spetsialist>

13. Palun hinnake, kuidas kasutate oma organisatsiooni igapäevatoos järgmiseid dokumente: * Märkige ainult üks vastus rea kohta.

Hinnata skaalal:

0 – Ei kasuta sellist dokumenti; 1 – Kasutame ainult paberkandjal; 2 – Kasutame pigem paberkandjal; 3 – Kasutame nii paberkandjal kui arvutis; 4 – Kasutame pigem arvutis; 5 – Kasutame ainult arvutis

- ... Müügiarved
- ... Ostuarved
- ... Saatelehed
- ... Aktid
- ... Palgalehed
- ... ja –lipikud
- ... Kuluaruanded
- ... Deklaratsioonid
- ... Avaldused
- ... Lepingud

Lisa 1 järg. Ankeetküsitlus: Paberivaba raamatupidamine Eesti ettevõtetes

14. Kus Te oma organisatsiooni dokumente arhiveerite? * Märkige kõik sobivad.

- Hoiame arhivaale kontoris/laos
- Ostame sisse arhiveerimis- ja/või laoteenust
- Kasutame arhiveerimiseks pilveteenust
- Hoiame arhivaale serveris/kõvakettal
- Muu:

15. Kas Te sooviksite paberkandjal olevate dokumentide hulka vähendada? * Märkige ainult üks vastus.

- Jah
- Pigem jah
- Pigem ei
- Ei
- Ei oska öelda

16. Kellelt peaks Teie arvates organisatsioonisisene initsiatiiv paberivaba raamatupidamise rakendamiseks tulema?

Kes organisatsioonist peaks julgustama/rõhutama paberivaba raamatupidamisega tegelemist? * Märkige kõik sobivad.

- Juhatuse ja/või nõukogu liige
- Tegevjuht
- Finantsjuht
- Raamatupidaja
- Kogu kollektiiv
- Muu:

Lisa 1 järg. Ankeetküsitlus: Paberivaba raamatupidamine Eesti ettevõtetes

17. Hinnake palun, missugused on Teie organisatsiooni seisukohast paberivaba raamatupidamise eelisteks: * Märkige ainult üks vastus rea kohta.

Hinnata skaalal:

1 – Ei ole eeliseks; 2 – Pigem ei ole eeliseks; 3 – Nii ja naa; 4 – Pigem on eeliseks; 5 – On eeliseks

- ... Mugavus
- ... Kiirus
- ... Lihtsus
- ... Kindlustunne, konfidentsiaalsus
- ... Rahaline kokkuvõid
- ... Keskkonnasäästlikkus
- ... Informatsiooni kiire liikumine

18. Hinnake palun, missugused on Teie organisatsiooni seisukohast paberivaba raamatupidamise puudusteks/takistusteks: * Märkige ainult üks vastus rea kohta.

Hinnata skaalal:

1 – Ei ole puuduseks; 2 – Pigem ei ole puuduseks; 3 – Nii ja naa; 4 – Pigem on puuduseks; 5 – On puuduseks

- ... Seadusandlus
- ... Tarkvara puudus
- ... Informatsiooni puudus
- ... Kogemuste, oskuste ja teadmiste puudus
- ... Riigi initsiatiivi (kampaniate, koolituste puudus)

19. Kui soovite midagi veel lisada..

.....

Täname Teie aja eest! Vastuse salvestamiseks palun klikkige "Saada ära".

Lisa 2. Eesti ettevõtete liigitus tegevusalade lõikes

Tegevusala (Eesti Statistikaameti liigitus)	Andmed		Statistikaameti andmed, N=117 398		Autori poolt läbiviidud uuringu andmed, n=177	
	esinemis-sagedus (korda)	osakaal (%)	esinemis-sagedus (korda)	osakaal (%)		
Hulgi- ja jaekaubandus; mootorsõidukite ja mootorrataste remont	21 288	18,13	27	15,25		
Kutse-, teadus- ja tehnikaalane tegevus	15 755	13,42	10	5,65		
Põllumajandus, metsamajandus ja kalapüük	12 776	10,88	8	4,52		
Ehitus	11 214	9,55	10	5,65		
Töötlev tööstus	8 588	7,32	13	7,35		
Veondus ja laondus	8 267	7,04	7	3,96		
Kinnisvaraalne tegevus	6 987	5,95	4	2,26		
Muud teenindavad tegevused	6 960	5,93	20	11,3		
Haldus- ja abitegevused	6 114	5,21	4	2,26		
Info ja side	5 767	4,91	12	6,78		
Kunst, meelelahutus ja vaba aeg	3 914	3,33	10	5,65		
Majutus ja toitlustus	3 343	2,85	3	1,70		
Tervishoid ja sotsiaalhoolekanne	2 096	1,79	2	1,13		

Lisa 2 järg. Eesti ettevõtete liigitus tegevusalade lõikes

Tegevusala (Eesti Statistikaameti liigitus)	Statistikaameti andmed, N=117 398		Autori poolt läbiviidud uuringu andmed, n=177	
	esinemis- sagedus (korda)	osakaal (%)	esinemis- sagedus (korda)	osakaal (%)
Haridus	1 947	1,66	1	0,56
Finants- ja kindlustustegevus	1 656	1,41	33	18,64
Veevarustus; kanalisatsioon; jäätme- ja saastekäitlus	325	0,28	3	1,70
Elektrienergia, gaasi, auru ja konditsioneeritud õhuga varustamine	249	0,21	1	0,56
Mäetööstus	150	0,13	0	0
Avalik haldus ja riigikaitse; kohustuslik sotsiaalkindlustus	2	0	9	5,08
Kodumajapidamised tööandjana; kodumajapidamiste oma tarbeks kaupade tootmine	0	0	0	0
Eksterritoriaalsete organisatsioonide ja üksuste tegevus	0	0	0	0

Allikas: autori koostatud, aluseks Statistikaameti (ER027... 2015) andmed ning autori poolt läbiviidud uuringu tulemused;